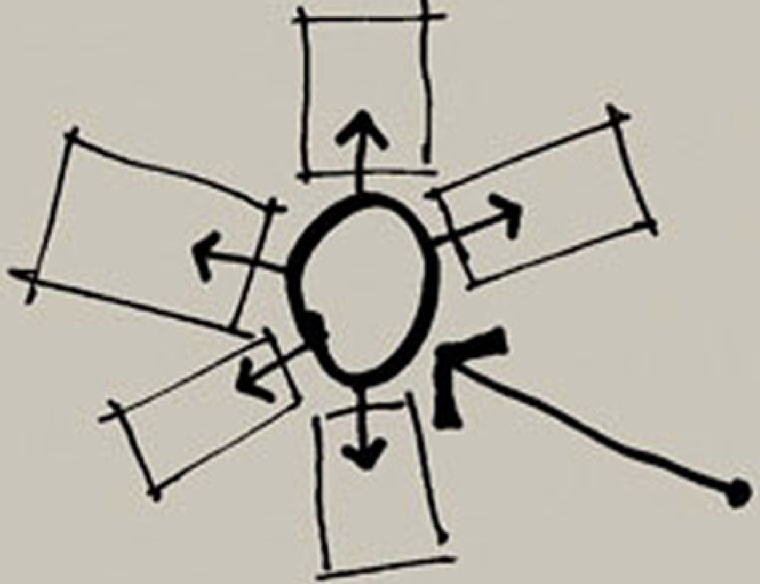

١٠١ شت
لە بەشی تەلارسازی فێریان بووم

ماثیو فرێدریک

١٠١ شت
لە بەشی تەلارسازی فێریان بووم

نووسین: ماثیو فرێدریک
وەرگێڕان: هیمداد عەباس

وەرگێڕانـی ئـەم کتێبـە بەشـێکە لـە پڕۆژەیەکـی قازانـج نەویسـت، بـۆ زیاتـر گەشـەپێدانی ڕۆشنبیری تەلارسازی بـە زمانـی کـوردی. هەمـوو ئەندازیارێـک و خوێندکارێـک ئـازادە لـە چاپ کردنـی ئـەم کتێبـە بـۆ مەبەسـتی تایبەتـی خـۆی. بـەڵام هیـچ دەزگا و لایەنێـک مافـی بڵاوکردنەوەیان نیە بۆ دەستکەوتی ماددی.
داوای لێبوردن دەکـەم لـە هـەر هەڵەو کەموکوڕیـەک، بۆ هـەر پێشنیارێکیش دەتوانـن لەڕێگای ئەم ئیمێڵەوە پەیوەندیم پێوە بکەن:
architecthimdad@yahoo.com
یان لەڕێگای ئەم پەیجەوە لەسەر فەیسبووک:
https://www.facebook.com/andazyari.talarsazi
ناونیشانی کتێبەکە بە ئینگلیزی:
101 Things I Learned in Architecture School

چۆن خەتێک بکێشین!

1. ئەندازیارانی تەلارسازی لە وێنەکێشاندا خەتی جیاواز بەکاردەهێنن بۆ مەبەستی جیاواز. بەڵام ئەو جۆرە خەتەی کە بە نسبەتی تەلارسازییەوە تایبەتمەندی هەیە، بەشێوەیەک دەکێشرێت کە لە سەرەتاو کۆتایی دا تەئکیدی لەسەر بکرێتەوە (بە مانایەکی تر دەستی لەسەر دابگیرێت). پەیڕەوکردنی ئەو تەکنیکە وا ئەکات کە خەتەکە لەسەر کاغەز جێگیر ببێت هەروەها تیژی و هێزو تین ئەبەخشێت بە وێنەکە. ئەگەر خەتەکان لە سەرەتاو کۆتایی دا کاڵ ببنەوە، وێنەکانت کرچوکاڵ و ناڕوون دەرەکەون. بۆ ئەوەی خۆت لێڕابهێنیت تا خەتی ڕوون و بەهێز بکێشیت، هەوڵ بدە لە سەرەتاو کۆتایی هەموو جوڵەیەکی قەڵەمەکەتدا خاڵێک دروست بکەیت یاخود بە پێچەوانەی ئاڕاستەی پێنووسەکەت بەخێرایی کەمێک بگەڕێیتەوە بۆ دواوە.

بەڵێ

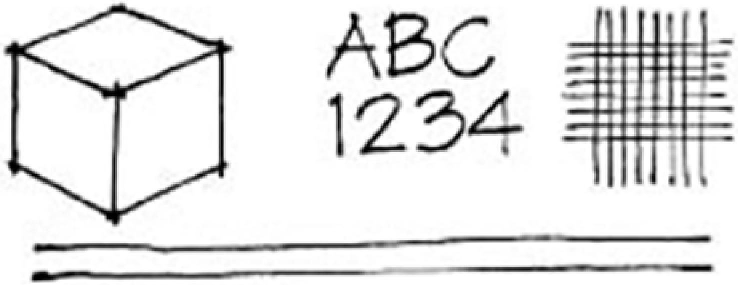

2. لەو شوێنەی کە خەتەکان بەیەک ئەگەن با کەمێک لە یەکتری دەربچن، ئەمە پارێزگاری لە گۆشەکان ئەکات تا بەشێوەیەکی نەخوازراو بازنەیی دەرنەکەون.

نەخێر

3. لەکاتی سکێچ کردندا، خەتەکانی سەر کاغەزت مەکە بەهاوشێوەی ئەو خەتانەی بە پەڕاموچە کێشراون، واتە خەتێکی شپرزەو ناڕوون دروست مەکە لە چەندین پارچەی کورت و بەسەر یەکداچوو پێکهاتبێت. لەبری ئەوە پێنووسەکەت لەسەرەتاوە بجوڵێنە تا کۆتایی دەست هەڵمەگرە بە جوڵەیەکی نەرم و نیانی کۆنترۆڵ کراو. وا باشە کە سەرەتا خەتێکی کاڵ بکێشیت وەکو گایدلاین پێش کێشانی خەتی کۆتایی. دوای تەواوبوونی وێنەکەش گایدلاینەکان مەسڕەوە، چونکە تایبەتمەندی و زیندوێتی ئەبەخشن بە وێنەکە.

فیگەر بریتی یە لە توخمێک یاخود شێوەیەک کە لەسەر لاپەڕە، قوماش، یان باکگراوندێک جێگیرکراوە.
گراوند بریتی یە لە بۆشایی لاپەڕەکە.

فیگەر هەروەها ناودەبرێت بە تەن، فۆرم، توخم، یاخود شێوەی ئەرێنی **Positive Shape**.
لە لایەکەی تریشەوە گراوند ناودەبرێت بە بۆشایی، بۆشایی بەجێماو، بۆشاییی سپی، بوار.

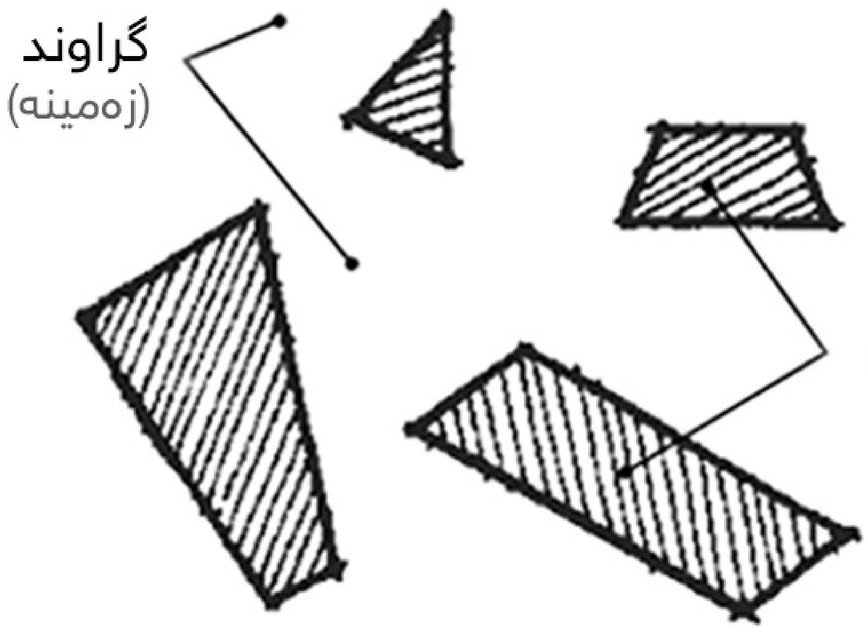

بیـردۆزی فیگەر-گراونـد “figure-ground theory“ دەڵێـت ئـەو بۆشـاییەی کـە دروسـت ئەبێـت لـە دەرەنجامـی دانانـی فیگەرەکانـەوە دەبێـت بـە گرینگی یەوە لێی بڕوانرێت بە ئەندازەی گرینگی خودی فیگەرەکان.

بۆشـایی پێـی دەوترێـت بۆشـایی نەرێنـی negative space ئەگـەر هاتـوو لـەدوای دانانـی فیگەرەکان شێوەیەکی دیاریکراوی نەبێت، وە پێی دەوترێت بۆشایی ئەرێنی positive space ئەگەر هاتوو شێوەیەکی دیاریکراوی هەبێت.

چوار فیگەر بەشێوەیەکی هەڕەمەکی ڕێکخراون کە لە ئەنجامدا بۆشاییەکی نەرێنیان جێهێشتووە negative space

هەمان چوار فیگەرەکەی پێشوتر بەشێوەیەکی تر ڕێکخراون بۆ دروستکردنی بۆشاییەکی ئەرێنی positive space (سێگۆشەیەک)

هەمان چوار فیگەرەکەی پیشوتر بەشێوەیەکی تر ڕێکخراون بۆ دروستکردنی بۆشاییەکی ئەرێنی positive space (پیتی Aی ئینگلیزی)

کاتێک توخمەکان یاخود بۆشاییەکان ڕوون و ئاشکرا نین سەرەڕای ئەوەی کە دیاریشن – ئەتوانین بیانبینین هەرچەندە بەشێوەیەکی ڕوون نایانبینین- لەوبارەدا پێیان ئەوترێت کە شاردراونەتەوە. واتە ڕاستەوخۆ مانایەک نادەن بەدەستەوە

بیردۆزی سۆلید-ڤۆید “solid-void theory” بریتی یە لە بیردۆزێکی سێ ڕەهەندی هاوتای بیردۆزی فیگەر-گراوند. بیردۆزەکە وا دەگەیەنێت ئەو بۆشایی یە قەبارەییانەی کە پێکهێنراون یا داخراون بەهۆی دانانی تەنە سۆلیدەکانەوە، بە ئەندازە و بگرە زیاتریش جێگای بایەخن لە خودی تەنەکان.

بۆشاییەکی سێ ڕەهەندی بە بۆشایی ئەرێنی دائەنرێت negative space ئەگەر هاتوو شێوەیەکی دیاریکراوی هەبێت لەگەڵ بەخشینی ئەو هەستەی کە سنور یاخود قەراغێکی هەیە لەنێوانی دەرەوەو ناوەوەدا. بۆشایی ئەرێنی دەتوانرێت دیاری بکرێت بەبێ شومار شێوەی جیاواز لەڕێگای خاڵ، هێڵ، ڕوتەخت، قەبارەی تەندار، درەخت، لێواری بینا، پایە، دیوار، زەوی لاربووەوە، هەروەها ژمارەیەکی بێکۆتا لە توخمی تر.

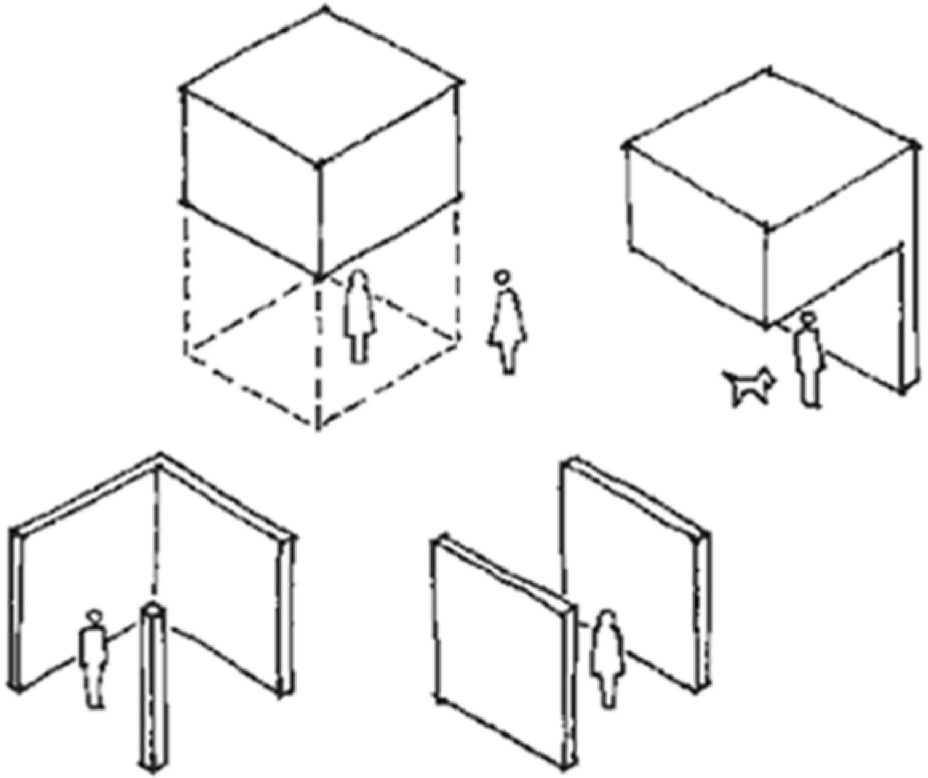

تێبینی:
١. سۆلید= تەندار
ڤۆید= بۆش
٢. بۆشایی قەبارەیی مەبەست لێی بۆشاییەکی سێ دووری یە.
٣. بیردۆزی سۆلید ڤۆید تایبەتە بە سێ دووری، بەڵام بیردۆزی فیگەر گراوند تایبەتە بە دوو دووری.

ئێمە بەناو فەزای نەرێنی دا گوزەر ئەکەین و لەناو فەزای ئەرێنی دا نیشتەجێ ئەبین.

شێوەو کوالیتی فەزای تەلارسازی کاریگەریەکی مەزنیان هەیە بەسەر ئەزمون و ڕەفتاری مرۆڤەوە، ئەمەش لەبەرەوەی کە ئێمە لەناو فەزاکانی ژینگەی دەستکردماندا نیشتەجێ ئەبین نەوەک لەناو دیوار و سەربان و پایەکان کە ئەو فەزایە دروست ئەکەن. فەزا ئەرێنیەکان بەلای خەڵکەوە پەسندن بۆ بەسەربردنی کات و کارلێکی کۆمەڵایەتی. هەرچی فەزا نەرێنیەکانە، بروە ئەدەن بە جموجۆڵ و هاتوچۆو لەجیاتی نیشتەجێ بوون تێیاندا.

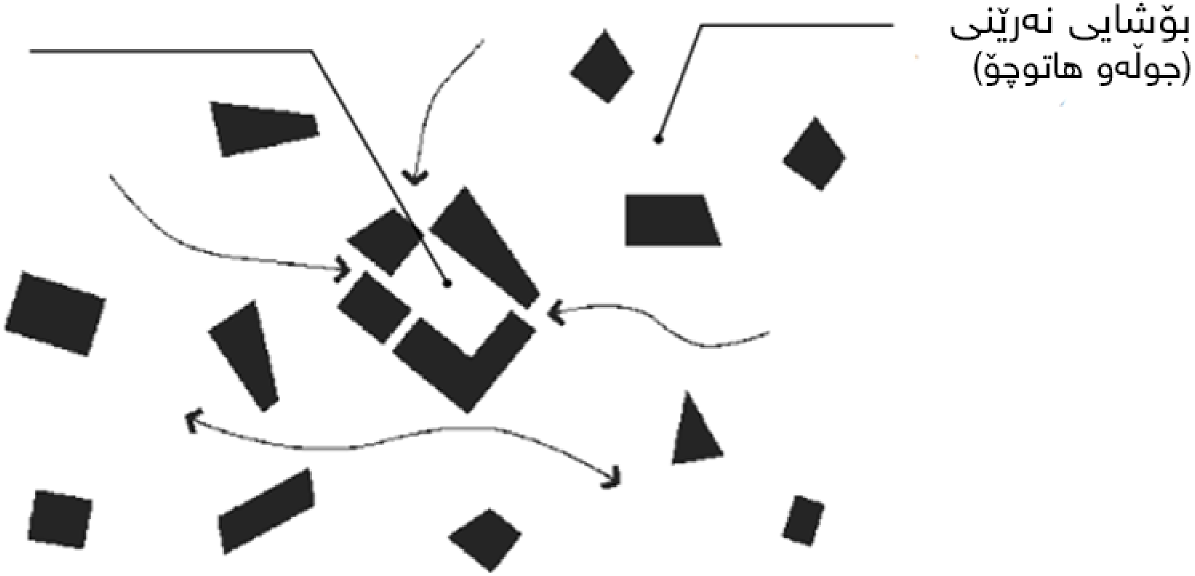

تێبینی:
فەزای ئەرێنی positive space
فەزێنی نەرێنی negative space

گۆڕەپانی دەوردراو لەناو کامپەسی کۆلێژەکاندا فەزایەکی پەسندە
بۆ کۆبونەوەو کارلێکی کۆمەڵایەتی و بەسەربردنی کات

بیناکانی قەراغ شار بە شێوەی تەنێکی سەربەخۆ لە ناو فەزا دا وەستاون، بەڵام بیناکانی ناوشار زۆربەی جار بریتین لە دروستکەری فەزا.

له رۆژگاری ئەمرۆدا کاتێک بینا دروست ئەکەین، تێکڕای هەوڵەکانمان چڕ ئەکەینەوە لەسەر شێوەیان، وەلێ شێوەی فەزای دەرەوە کە دەوری بیناکەی داوە زیاتر وەکو بەرماوێک هەژماری ئەکەین. ئەو فەزایانەی دەرەوە، وەکو ئەوانەی کە بەشێوەیەکی باو لە قەراغی شاردا بەدی ئەکرێن، بریتین لە نێگەتیڤ سپەیس لەبەرەوەی بیناکان وەها ڕێکنەخراون کە شێوەیەکی دیاریکراو ببەخشن بە فەزاکانی نێوانیان.

هەرچی بیناکانی ناوشارە، ئەوا بەزۆری لەژێر گریمانەکانی پێچەوانەی یەکەمدا دیزاین کراون، شێوەی بیناکان لاوەکیانە هەژمار ئەکرێت بەراورد بە شێوەی فەزا گشتیەکان، بە ڕادەیەک کە هەندێ بینای ناوشار شێوەکەیان شێوێنراوە بە ئامانجی ئەوەی پلازا و کۆرتیارد و مەیدانەکانی ڕۆخیان شێوەیەکی پۆزەتیڤانە وەربگرن.

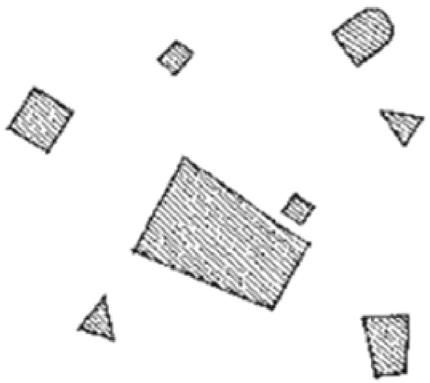

قەراغ شارێکی هاوچەرخ
نەخشەی فیگەر-گراوند

شارێکی چاخەکانی ناوەڕاست
نەخشەی فیگەر-گراوند

"تەلارسازی بریتی یە لە دروستکردنی بیرمەندانەی فەزا".

لویس کان

هەستی جێگا sense of place

Genius loci جینیەس لۆسای بەشێوەیەکی حەرفی بە مانای بلیمەتی جێگا دێت. ئەو دەستەواژەیە بەکاردێت بۆ وەسفکردنی ئەو جێگایانەی کە بە قوڵی دێنەوە یاد بەهۆی بەرزی کوالیتی تەلارسازی و ئەزمونکردنیان.

نەسبی جەنگاوەرە کۆنەکانی شەڕی ڤێتنام

واشنتنی پایتەخت، ١٩٨٢

دیزاین کراوە لەلایەن: مایا لین

ئەزمونکردنی هەر فەزایەکی تەلارسازی دەکەوێتە ژێر کاریگەری چۆنیەتی گەیشتنمان بە فەزاکە.

فەزایەکی بەرز و ڕۆشن بەرزتر و ڕوناکتر دەردەکەوێت ئەگەر فەزایەکی هاودژی بخرێتەپاڵ سەقفێکی نزمتر و ڕوناکیەکی خامۆشتری هەبێت. فەزایەکی پیرۆز یاخود مەزن بایەخدارتر دەردەکەوێت کاتێک دەخرێتە کۆتایی ڕیزێک فەزای بچوکتر یان کەم بایەختر. ژورێک کە پەنجەرەکانی کەوتبنە لای باشوور ئەوا بەشێوەیەکی کاریگەرتر ئەزموون دەکرێت ئەگەر هاتوو کەسێک پێشتر بە چەند ژورێکی تردا ڕۆیشتبێت کە پەنجەرەکانیان کەوتبنە لای باکور.

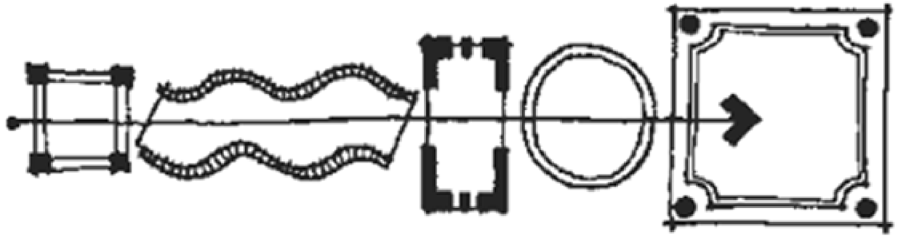

بنەمای ''نکۆڵی و پاداشت'' بەکاربهێنە بۆ دەوڵەمەندکردنی تێپەڕبوون بەناو ژینگەی دەستکرد دا.

لەکاتی تێپەڕینمان بەناو بیناو شار و شارۆچکەکاندا ، لەمێشکی خۆماندا هەڵدەستین بە بەستنەوەی نمونەی بینراو لە چواردەورمان لەگەڵ پێداویستی و ڕوانینەکانی خۆمان. تێریەتی و دەوڵەمەندی ئەزمونەکانمان بەشێوەیەکی گەورە بریتین لە دەرەنجامی شێوازی ئەو پەیوەندیانە.
نکۆڵی و پاداشت دەکرێ هاندەر بێت بۆ گەلاڵەکردنی ئەزمونێکی دەوڵەمەند. لە دیزاینکردنی ڕێگای هاتووچۆی پیادە، هەوڵبدە دیمەنێکی ئەو ئامانجە بۆ بەکارهێنەران بخەیتە ڕوو کە ئەیانەوێت پێی بگەن - ئەو ئامانجە قادرمەبێت، مەدخەلی بینایەک بێت، مۆنۆمێنت بێت، یان هەر ئێلیمێنتێک بێت- ئینجا بۆ ماوەیەکی کورتخایەن لێیان بشارەوە کاتێک بەردەوامن لە ڕۆیشتن بۆی، جارێکی تر ئامانجەکە دەربخەوە لە گۆشەیەکی جیاوازەوە یان بە دەرخستنی دیتێڵی تازەی سەرنجڕاکێشەوە. ئینجا بەکارهێنەران ئاراستە بکە بۆ سەر ڕێگایەکی پێشبینی نەکراو بۆ شەیدابوونی زیاتر یان هەستکردنێکی کاتی بە لەدەستچوونی ئامانجەکە، ئینجا خەلاتیان بکەوە بە ئەزمونی سەیر یان دیمەنی تری ئامانجەکەیان. ئەم ئیشە زیادەیە وا ئەکات گەشتەکە سەرنجڕاکێشتر و گەیشتن بە ئامانجەکە خۆشی بەخشەرتر بێت.

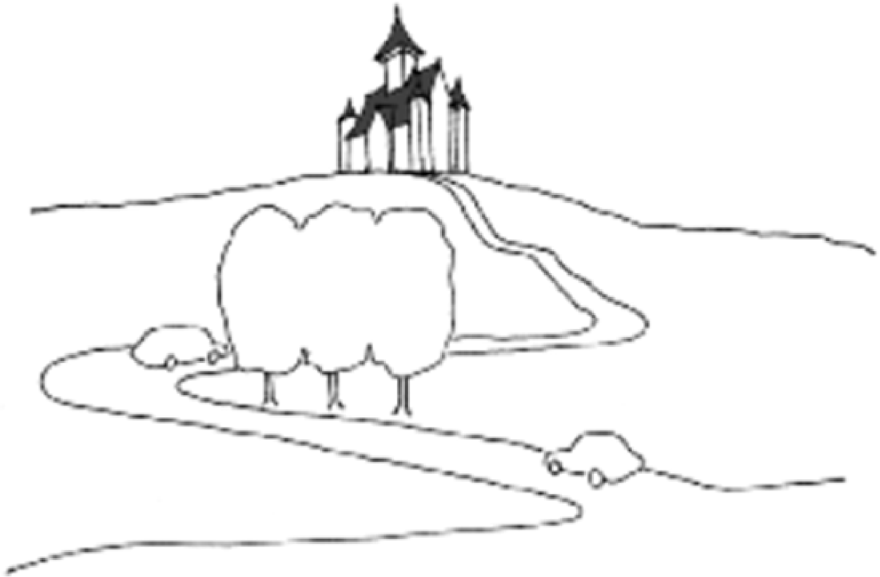

فەزایەکی تەلارسازی دیزاین بکە کە بگونجێت لەگەڵ پرۆگرامێک، ئەزمونێک یاخود مەبەستێکی تایبەتی.

هەروا هەڕەمەکیانە لاکێشەیەک دروست مەکە لەسەر پلانەکە – یان هەر شێوەیەکی تر بێت - ئینجا ناوێکی لێبنێیت و ئینجا وایدابنێی کە تەواو ئەگونجێت لەگەڵ وەزیفەی دیاریکراو. بەڵکو پێشەکی بەجوانی لە داواکاریەکانی پرۆگرامەکە وورد بەرەوەو لێیان تێبگە بۆ دەستنیشانکردنی تایبەتمەندیەکانی ئەو چالاکیانەی کە لەو فەزایەدا ئەنجام دەدرێن، هەوڵبدە ئەو مەوقیف و ئەزموونانە بێنیتە پێش چاوت کە لەژیانی واقیعی دا لەو فەزایەدا ڕوو ئەدەن، ئینجا تەلارسازییەک دیزاین بکە کە بگونجێت لەگەڵ ئەو چالاکیانەداو بەرەو باشتریان بەرێت.

مۆزەخانەی گوگنهایم، نیویۆرک - ١٩٥٩
تەلارساز: فرانک لوید ڕایت

سپەیس پلانینگ بریتی یە لە ڕێکخستن و ڕیزکردنی فەزاکان تا بگونجێن لەگەڵ پێداویستیە وەزیفیەکان.

سپەیس پلانینگ پسپۆڕیەکی گرینگە بۆ هەر ئەندازیارێکی تەلارسازی. بەڵام ڕێکخستنی فەزاکان تاوەکو داواکاریەکانی وەزیفە لەخۆی بگرێت، بە بەشێکی بچووک دائەنرێت لەو کارەی کە تەلارسازان پێی هەڵدەستن. سپەیس پلانەر هەڵدەستێت بە چارەسەرکردنی کێشەی وەزیفی گونجاندنی بینایەک لەسەر مەوقیعەکەی، بەڵام ئەندازیاری تەلارسازی سەرەڕای ئەمە گرینگیش دەدات بە مانای مەوقیعەکە و ئەو بینایانەی کە ئەکەونە ناوی. سپەیس پلانەر هەڵدەستێت بە دروستکردنی ڕووبەرێکی وەزیفەیی بۆ ئەوانەی لە ئۆفیس کار ئەکەن، ئەندازیاری تەلارسازی ڕەچاوی سروشتی ئەو کارە ئەکات کە لە ژینگەی ئۆفیسدا ئەنجام ئەدرێت، مانایەکەی بەلای کرێکارانەوە، هەروەها بەهای کارەکە بەلای کۆمەڵگاوە. سپەیس پلانەر هەڵدەستێت بە دابینکردنی فەزا بۆ کردنی یاری باسکە، ئەنجامدانی تاقیکردنەوە لە تاقیگەکاندا، دروستکردنی پارچەی ئامێرەکان، نمایشکردنی بەرهەمی شانۆیی. بەڵام ئەندازیاری تەلارسازی ئەزموونکردنی هەریەکە لەو جێگایانە پڕ دەکات لە چەندین هەستی جیاواز و کاردانەوەی دەروونی وەکو تەوس، خۆشی، دەوڵەمەندی، جوانی، گاڵتە.

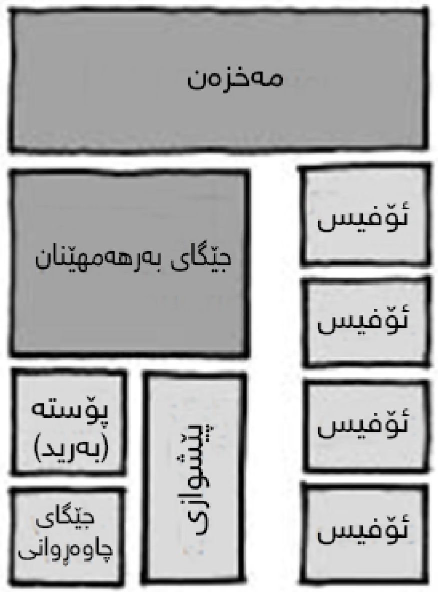

تەلارسازی بە بیرۆکەیەک دەستپێ ئەکات

چارەسەرە باشەکانی دیزاین تەنها لەلایەنی فیزیایی یەوە سەرنج ڕاکێش نین (فۆڕمی دەرەوەیان) بەڵکو بنڕێژکراون بە بیرۆکەی گرینگ و بنچینەیی. بیرۆکە بریتی یە لە پێکهاتەیەکی زیهنی تایبەتمەند، کە بەهۆیە دەتوانین زانیاری و ئەزموونە دەرەکیەکانمان ڕێکبخەین، لێیان تێبگەین و هەروەها مانایان پێ ببەخشین. بەبێ هەبوونی بیرۆکەیەک کە دیزاینی بیناکانیان ئاڕاستە بکات، ئەندازیارانی تەلارسازی تەنها بە سپەیس پلانەر دائەنرێن. سپەیس پلانینگ و دانانی دیکۆرەیشن بۆ مەبەستی جوانکاری ئەمە بە تەنها پێی ناوترێ تەلارسازی ڕاستەقینە. تەلارسازی دەکەوێتە ناو DNAی بینا، وەکو هەستێک کە بڕژێتە ناو سەرلەبەری بیناکە.

پارتی parti بریتی یە لە بیرۆکەی بنچینەیی یاخود کۆنسێپتی بینا.

دەتوانرێت بە چەندین ڕێگا تەعبیر لە پارتی بکرێت، بەڵام بەزۆری بە هێڵکاریەک تەعبیری لێ ئەکرێت کە ڕێکخستنی گشتی پلانی تەلارەکە نیشانبدات لەگەڵ خستنەڕووی شێوازی ئەزمونکردنی و لایەنی جوانی.
هێڵکاری پارتی دەکرێ زۆر شت ڕوون بکاتەوە وەکو کوتلەکان massing، دەروازە، پلەبەندی فەزاکان، پەیوەندیەکانی سایت، ناوەندی بیناکە core، جوڵەی ناوەوە circulation، ناوچەی تایبەتی و گشتی public/private، ڕۆشنی و تەنداری solidity/transparency. ڕێژەی ئەو سەرنجەی کە دەدرێت بە هەریەک لەم فاکتەرانەش لە پڕۆژەیەکەوە بۆ پڕۆژەیەکی تر دەگۆڕێت.
ئەو پارتیانەی کە لێرەدا خراونەتەڕوو هی ئەو پڕۆژانەن کە پێشوتر بیریان لێکراوەتەوە. ڕێی تێناچێت و بگرە کارێکی مەحاڵیشە، بەوەی کە پارتی پڕۆژەیەکی کۆن بهێنین و دوبارە بەکاری بهێنینەوە بۆ پڕۆژەیەکی تازە بەسەرکەوتووی. پڕۆسەی دیزاین بریتی یە لە هەوڵ و تێکۆشان بۆ دروستکردنی پارتیەکی دەگمەن و گونجاو بۆ پڕۆژەکە.
هەندێ کەس دەڵێن پارتیەکی نمونەیی گشتگیر و هەمەلایەنەیە، بەوەی کە هەموو تایبەتمەندیەکی بیناکەمان پێ ئەڵێت هەر لە ڕێکخستنی گشتی بیناکەوە بۆ سیستەمی ئینشائی و تەنانەت بۆ شێوەی جەڕەسی دەرگاکان. هەندێکی تریش پێیان وایە کە پارتی یەکی نمونەیی و تەواو نە شتێکی ویستراوەو نە دەتوانرێت بەدەستیش بهێنرێت.

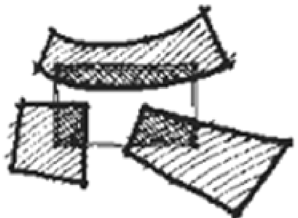

هەندێ شێوەی نامۆ تەجاوزیان کردوە بۆ ناو فەزایەکی خاوێن

بەشێکی فۆرم چۆتە ناو دارستانەکە

دوو شێوە پیتی L کە لەگەڵ یەکتریدا ناتەبان

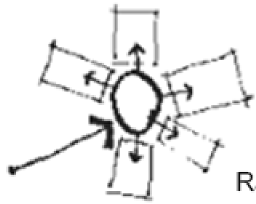

تەختیتێکی تیشکدار Radial کە یەکێک لە بەشەکانی ون بووە

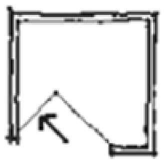

بۆکسێک کە بەشێکی لێ سەبتراکت کراوە

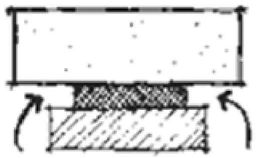

ناوەڕاستی بیناکە core ناوچەی گشتی - تایبەتی لەیەک جیاکردۆتەوە

تێبینی:
پارتی Parti وشەیەکی فەرەنسی یە بە مانای بڕیاردان یاخود بیرۆکەیەکی گەورە دێت. بریتی یە لەو بڕیار و بیرۆکانەی کە لەپشتەوەی هەموو کارێکی دیزاینن و بەشێوەی دایەگرام یاخود نوسینی سادە خراونەتە ڕوو.
دروستکردنی پارتی لەپێش دروستکردنی پلان و واجیهەو سێکشنەکانەوە دێت، واتە لە دەستپێکی کارەکەوە.

پارتی لە بۆچون و لێکدانەوەیەک وەرەگیرێت کە تەلارسازی نیە و پێویستە گەلاڵە بکرێت پێش هێنانە ئارای فۆڕمی تەلارسازی

پارتی لەباشترین حاڵەتی خۆیدا لەو بابەتانەوە وەردەگیرێت کە باڵاترن وەک لە تەلارسازیەکی پەتی.
بۆ نمونە دوو پیتی ئێڵەکە پارتییەکی گونجاوە بۆ بینایەکی تازەی حکومی کە لە دوو لایەن پێکهاتبێت پێشوتر ناکۆک و شەڕکەر بوون دواتر نەتەوەیەکی تازەیان پێکهێناوە. کوتلەیەکی فۆڕم کە چۆتە ناو دارستانەکە لەوانەیە لە دەرەنجامی بڕوایەکی ژینگەییانەوە هاتبێتەکایەوە سەبارەت بە پەیوەندی نێوان کێڵگەو دارستان. بەشە ونبووەکەی تەختیتەکە لەوانەیە ئاماژەی فەلسەفەیەک بدات کە مانەکەی ئەوەبێت: لەدەستدان دەبێتە هۆی دروستبوونی دەرفەت.

هەتا بیرۆکەی دیزاین زیاترو زیاتر تایبەتی بێت، توانای ڕاکێشانی خەڵکی بۆلای خۆی زیاتر ئەبێت

کارنەکردن بەگوێرەی ئاراستەیەکی دیاریکراو لەکاتی هەوڵداندا بۆ ڕاکێشانی دڵی هەمووان، دەرەنجامەکەی بەوە کۆتایی دێت کە دڵی کەس ڕاناکێشێت. بەڵام پەنا بردنە بەر ڕوانگەیەکی تایبەتی، گوتەیەکی خەمناک، بۆچونێکی گاڵتەجاڕانە، ئەندێشەیەکی قوڵ، پەیوەندیەکی ڕۆشنبیری، قسەیەکی سیاسی، یان باوەڕی سروشتی خۆت بە کاری داهێنەرانە، یارمەتیدەرت ئەبن بۆ ئافراندنی ژینگەیەک کە خەڵکی هەریەکەو بە شێوازی خۆیان لەگەڵیدا ئاشنا بن.

قادرمە بۆ ئەو ڕۆژە دیزاین بکە کە بوکێکی پەشۆکاو بەسەریدا دێتە خوارەوە. پەنجەرەیەک وەها دروست بکە کە دیمەنێکی دیاریکراوی درەختێکی دیاریکراو نیشان بدات لە ڕۆژێکی ناوازەی پایزدا. بالکۆنیەک دروست بکە بۆ خراپترین دیکتاتۆر لە جیهاندا تا لەوێوە سەرزەنشتی ژێردەستەکانی بکات. جێگایەکی دانیشتن بۆ کۆمەڵێک هەرزەکار دروست بکە تا لەوێ گلەی و گازندە بکەن دەربارەی دایک و باوکیان و مامۆستاکانیان.

دیزاین کردن بەگوێرەی بیرۆکەیەکی تایبەتی نابێتە هۆی سنوردارکردنی ئەو ڕێگایانەی کە خەڵک بەکاریاندەهێنێت بۆ تێگەیشتن لە بیناکانت، بەڵکو ڕێگایان ئەدات تا لێکدانەوەو بیروڕا تایبەتیەکانی خۆیان بخەنە کار بۆ تێگەیشتن لە دیزاینی بیناکە.

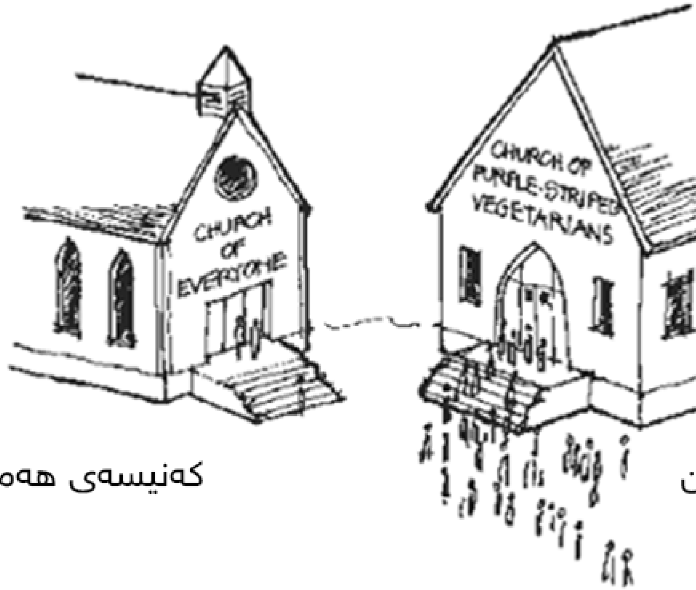

کەنیسەی هەمووان

کەنیسەی کەسانی ڕووەکی کە جلەکانیان خەت خەتکراوە بە ڕەنگی مۆر

هەموو بڕیارێکی دیزاین دەبێ بەلای کەمەوە لە دوو ڕێگاوە ڕەوایەتی پێ ببەخشرێت.

ئامانجی سەرەکی قادرمە بریتی یە لە ڕەخساندنی گواستنەوەو هاتووچۆ لە نهۆمێکەوە بۆ نهۆمیکی تر، بەلام ئەگەر بەشێوەیەکی باش و گونجاو دیزاین بکرێت دەتوانێت ببێتە جێگایەک بۆ کۆبوونەوە، ئیلمێنتێکی پەیکەریانە، هەروەها ئامرازێک بۆ ئاراستەکردن لە فەزای ناوەوەی بینا دا. پەنجەرەیەک دەتوانێت بەسەر دیمەنێکی تایبەتی دا بکرێتەوە، سەر دیوارێک ڕوناک بکاتەوە، سەرنجی بەکارهێنەرانی بیناکە بەرەو دیمەنەکانی لاندسکێپی دەرەوە ئاراستە بکات، ئەستوری دیوارەکە نیشان بدات، سیستەمی ئینشائی تەلارەکە دەربخات، هەروەها پەیوەندیەکی تەوەرەیی پێبکهێنێت لەگەڵ ئیلیمێنتێکی دیکەی تەلارسازیدا. ڕیزێک پایە دەتوانێت ڕاگرێکی ئینشائی بێت، ڕاڕەوێک دیاری بکات بۆ جوڵەو هاتوچۆ، ببێتە ئامرازێک بۆ نیشاندانی ڕێگا، یان بەکاربهێنرێت بۆ دروستکردنی گونجاویی (ئیقاع) کاتێک دەخرێتە پاڵ کۆمەڵێک ئیلمێنتی دیکەی تەلارسازی نارێکەوە.

لە هەموو ئیلیمێنتەکانی بینادا دەتوانرێت چەندین دەرفەتی وەها بدۆزرێتەوە بۆ ڕەوایەتی دان بە دیزاینکردن و دانانی ئەو ئیلیمێنتانە. هەتا زیاتر ڕەوایەتی بدەی یاخوود بیانوو بهێنیتەوە بۆ هەر ئیلیمێنتێک کە دایئەنێی ئەوا باشترە.

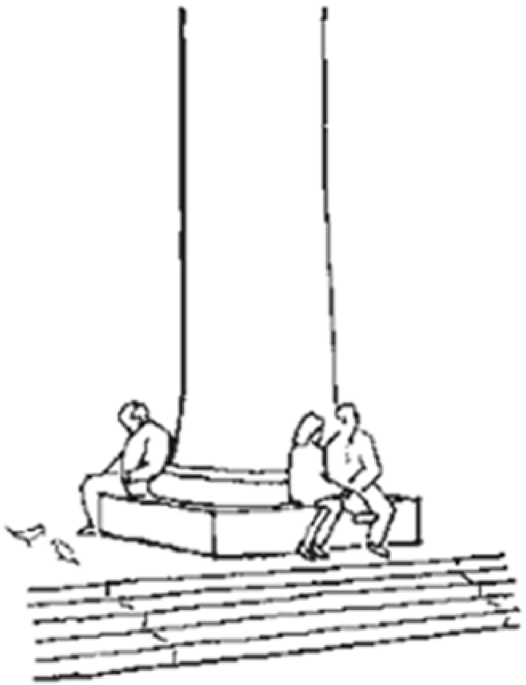

پله به پله وێنه بکێشه

لەکاتی وێنەکێشاندا، بەهیچ شێوەیەک لەسەرەتای لەوحەکەتەوە ڕاستەوخۆ سەدا سەد مەچۆرە ناو دیتێڵەکانەوەو ئینجا بەمشێوەیە لە رەسم بەردەوام بیت بڕۆیت بەرەو ئەوسەری لەوحەکە کە هێشتا سپی یە. بەڵکو سەرەتا لە ئیلیمێنتە گرینگ و گشتی یەکانی کۆمپۆزیشنەکەوە دەستپێ بکە ئینجا بەرە بەرە بڕۆ ناو دیتێڵەکانەوە. هەر لەسەرەتاوە هەموو لەوحەکەت بکە بە هێڵکاری. خەتی کاڵ بەکاربێنە وەکو گایدلاین، ڕێکخستنێکی ئەندازەییانە بدە بە ئیلیمێنتەکانی ناو کۆمپۆزیشنەکە، تەکنیکە بەسەریەکان بەکاربهێنە بۆ بەراورد کردنی جێگا و پرۆپۆرشن و پەیوەندیەکانی نێوان ئەو ئیلیمێنتانەی کە وێنەیان ئەکێشیت. هەرکاتێک لەم ئاستەدا هەندێک سەرکەوتنت بەدەستهێنا ئینجا بڕۆ بۆ قۆناغی داهاتوو، بۆ ئاستی دیتێڵ و وردەکاری. ئەگەر هەستت بەخۆت کرد کە تەرکیزت کردۆتە سەر دیتێڵێک لە شوێنێکی تایبەتی سەر وێنەکەتدا، بۆ ماوەیەکی کورتخایەن پێیەوە خەریک بە ئینجا بڕۆ بۆ سەر شوێنەکانی تری وێنەکە. بەردەوام سەرکەوتنی خۆت هەڵسەنگێنە، گۆڕانکاری لەو شوێنانەی وێنەکەدا بکە کە پێویستیان بە گۆڕانکاریە لەسەر ئاستی تەواوی لەوحەکە.

ئەندازیاران مەیلیان بەلای ئەوەدایە کە گرینگی تەنها بە شتە ماددیەکان بدەن. بەڵام تەلارسازان بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ زیاتر گرینگی ئەدەن بە کارلێکی مرۆڤ لەگەڵ ئەو شتە ماددیانەدا.

تەلارساز شتێک دەزانێت دەربارەی هەموو شتێک، ئەندازیار هەموو شتێک دەزانێت دەربارەی یەک شت.

(تەلارساز لە هەموو شتێک شتێک ئەزانێت، ئەندازیار لە یەک شت هەموو شتێک دەزانێت)

تەلارساز کەسێکی فرە ڕۆشنبیری یە نەوەک پسپۆڕ بێت بە تەنها لە بوارێکی تایبەتی دا. ڕێبەری سەمفۆنیایە نەوەک مۆسیقاژەنێکی بەهرەدار کە بتوانێ هەموو ئامێرەکان بژەنێت بە تەواوی. وەکو پیشەگەرێک و لەکاتی بەجێهێنانی پیشەکەی دا، تەلارساز هەڵدەستێت بە ڕێکخستنی تیمێک لە کەسانی پرۆفیشناڵ کە پێکهاتبێت لە ئەندازیارانی شارستانی و میکانیک، دیزاینەری ئینتیریەر، ڕاوێژکاری یاساکان و کۆدەکانی بینا، تەلارسازی لاندسکێپ، شارەزایانی بواری خەملاندن، بەڵێندەران و هەروەها پسپۆڕ لە بوارەکانی تر بەگوێرەی پێویستی. کارێکی ئاسایی یە کە بەرژەوەندی هەندێ لە ئەندامانی تیمەکە بەریەک ئەکەون لەگەڵ بەرژەوەندی ئەوانی تردا. بۆیە لەسەر تەلارساز پێویستە کە زانیاری پێویستی هەبێت دەربارەی سەرجەم بوارەکان تا بتوانێ کۆکاری و گونجان لەنێوان خواستە جیاوازەکانی تیمەکە دروست بکات لەهەمان کاتدا ڕێز لە داواکاریەکانی خاوەن کار و سەلامەتی تەواوی پرۆژەکە بگرێت.

چۆن پیتی دەستنووس دروست بکەین بە شێوازێکی تەلارسازیانە؟

بەدەست نووسین بە شێوازێکی تەلارسازیانە پەیوەستە بە هەندێک بنەماو تەکنیکەوە:

١. ڕوونی دەستوخەت و بەیەکەوە گونجانی پیتەکان لەسەرووی هەموو شتێکەوە دابنێ.

٢. گایدڵاین بەکاربێنە (چ ڕاستی بێت یان خەیاڵی) بۆ دڵنیابوونەوە لە ڕاست و ڕێکی دەستوخەتت.

٣. لە سەرەتاو کۆتایی هەموو لێدانێکی قەڵەمەکەتدا دەستت دابگرە و با لێدانەکان هەندێکیش لە یەکتری دەربچن لە هەر شوێنێک کە بەیەک ئەگەن، هاوشێوەی کێشانی خەتەکان.

٤. کە قەڵەمەکەت ئاسۆیانە دەجوڵێنیت لاریەکی کەمی بدەرێ بەرەو سەرەوە، ئەگەر قەڵەمەکەت بەرەو خوارەوە لاربێتەوە پیتەکانت سواو دەرەکەون.

٥. ئەو جوڵەیەی قەڵەمەکەت کە بەشێوەیەکی چەماوە ئەڕوات، با کێرڤەکە پڕ و تەواو بێت وەکو کێرڤی باڵۆن وابێت.

٦. سەرنجێکی تەواو بخەرە سەر بڕی ئەو بۆشاییەی کە لەنێوان پیتەکاندا بەجێ دەمێنێت. بۆ نمونە پیتی *E* ئینگلیزی بۆشایەکی زیاتری دەوێ کاتێک دەکەوێتە دوای پیتی *I* وەک لەوەی کە دەکەوێتە دوای پیتی S یان T.

هەندێ فۆنتی ستانداردی سەر کۆمپیوتەر لە دەستوخەتێکی تەلارسازیی ئەچن ئەتوانیت بەکاریان بهێنیت وەکو ڕێبەریەک تا ئەوکاتەی شارەزایی خۆت لە دەستوخەتدا زیاد ئەکات.

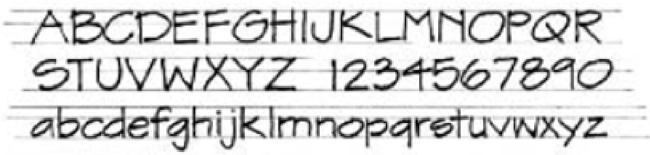

Stylus

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
1234567890 abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

City Blueprint

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
1234567890 abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

Bernhard Fashion

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
1234567890 abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

راستی لەوانەیە بەشێوەیەکی خودیانە مامەڵەی لەگەڵ دا بکرێت، کە لەو ڕێگایەوە کەسێک وای دادەنێ بونەتە یەک پارچە لەگەڵ ئەو بابەتانەی کە جێگای گرینگی پێدانی ئەون. یان لەوانەیە بابەتیانە مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت، کە بەهۆی یەوە کەسەکە وای دائەنێت خۆی و ئەو بابەتانە لەیەک جودا بونەتەوە.

بابەتیانە بوون Objectivity بریتی یە لە هەرێمی کەسی زانا، تەکنیکی، میکانیکی، لۆجیکی، بیرکاری زان. خۆییانە بوون Subjectivity بریتی یە لە ژینگەی کەسی هونەرمەند، مۆسیقاژەن، دەروێش و عیرفانی، کەسێکی ڕۆح ئازاد. هاوڵاتیانی کەلتورە مۆدێرنەکان ئارەزوو ئەکەن بایەخ بدەن بە تێڕوانینی بابەتیانە – لەوانەشە دونیابینی تۆش هەروا بیت-، بەڵام هەردوو جۆریان گرینگن بۆ تێگەیشتن و دروست کردنی تەلارسازی.

سەیرکردنی حەقیقەت بەشێوەیەکی خودیانە
قاڵبوونەوەیەکی ڕاستەوخۆ

سەیرکردنی حەقیقەت بەشێوەیەکی بابەتیانە
تێبینی کردن لە دوورەوە

تێبینی: ئەمە بابەتێکی فەلسەفی یە، ئەو کەسانەی بەگوێرەی بیرکردنەوەو تێڕوانینی تایبەتی خۆیان ئەڕواننە دونیا و پێیان وایە دونیای حەقیقیش هەر ڕێک وەکو ئەو دونیایە کە خۆیان بڕوایان پێیەتی، ئەو جۆرە کەسانە پێیان ئەلێن خۆیی یان خودی. لەژێر هەست و سۆز و بیرو رای شەخسیان دا سەیری چواردەوریان ئەکەن، حەقیقەتی بابەتەکانی چواردەوریان بەگوێرەی ناخی خۆیان ئەپێون. ئەو کەسە یەکێتی بوونێکی دروست کردووە لەنێوان ناخی خۆی و بابەتەکانی دەرەوەی ناخی خۆی دا. هەردووکی کردووە بە یەک. لەبەرەوە ئەم جۆرە حەقیقەتە پێی ئەلێن حەقیقەتی خودی کە حەقیقەتێکی زانستی نیە. هەرچی بابەتی بوونە، ئەو کەسە وا ئەروانێتە دونیا وەکو ئەوەی کە دونیا خۆی چۆن هەیە ئاوا نەوەک ئەوەی کە لەناخی خۆیدا بڕوای پییەتی. حەقیقەتی بابەتەکانی چواردەوری بەگوێرەی خۆیان ئەپێوێت نەوەک هەست و سۆزو باوەڕی ناخی خۆی. ئەو کەسە کاتێک لە بابەتەکانی چواردەوری ورد ئەبێتەوە، لە دەرەوەی ناخی خۆیەوە سەیریان ئەکات، هەردوکی لەیەک جیا ئەکاتەوە، لەبەرەوە ئەم جۆرە حەقیقەتە پێی ئەلێن حەقیقەتی بابەتی کە حەقیقەتێکی زانستی یە.

”زانست کار بە بڕ و کەرت و پارچەی شتەکان ئەکات، لەگەڵ گریمانە کردنی بەردەوامی شتەکان. هەرچی هونەرمەندە کار لەسەر بەردەوامی بوونی شتەکان ئەکات لەگەڵ گریمانەکردنی بڕ و کەرت و پارچەکانیان“.

- ڕۆبەرت پێرسیگ

کتێبی: زێن و هونەری چاککردنەوەی مۆتۆڕسکێل

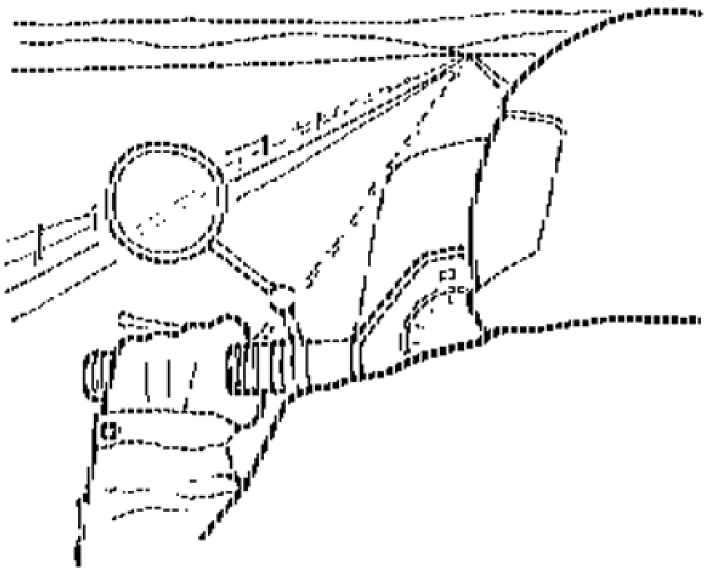

کۆنسێپتەکەت وەکو ڕێبەریەک بەکاربهێنە لە دیزاینی تەواوی بەشەکانی بینادا.

لەکاتی دیزاینکردنی قادرمە، پەنجەرە، پایە، لۆبی، شەفتی مەسعەدەکان، یان هەر بەشێکی دیکەی بیناکەدا، هەموو کاتێک ڕەچاوی ئەوە بکە کە دیزاینی ئەو بەشە چۆن دەتوانێت تەعبیر لە بیرۆکەی سەرەکی بیناکە بکات و زیاتر پتەوی بکات.
بێنە پیش چاوت کۆنسێپتێک بەو مەبەستە دانراوە تا تەعبیر لە ڕێکخستنێکی چین چین بکات layered organization، وە هەریەکە لە چینەکانیش خاوەنی کوالیتیەکی تەلارسازی تایبەت و ناوازە بێت. لەم بارەدا قادرمەی سەرەکی بیناکە دەکرێ بەم شێوانە بێت:

١. وا دیزاین کرابێت کە بە چینەکان دا تێپەڕێت تا ئەو کەسەش کە بەو قادرمەیەدا ئەڕوات ئەزموونی هەموو چینەکان بکات.

٢. تەریب بێت بە چینەکانی تر، واتە قادرمەکەش چینێکی سەربەخۆ بێت.

٣. لە دەرەوەی چینەکان دابنرێت تا پارێزگاری لەخۆی بکات وەکو ئیلمێنتێکی سەربەخۆ.

٤. یان هەر شتێکی تری لێبکرێت کە ببیتە هۆی ئاماژە دان بەوەی کەوا "ئەو بینایە لە چەند چینێک پێکهاتووە"، وە دوور کەوتنە لە هەر جۆرە شتێکی تر کە ببێتە هۆی شاردنەوەی ئەو ئایدیایە.

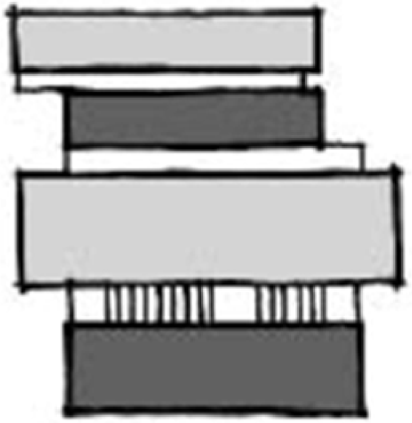

قادرمەیەک تەریبە بە چینەکان

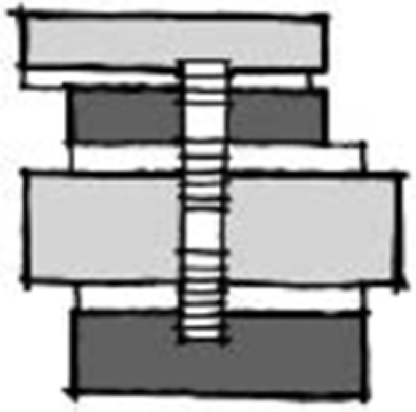

قادرمەیەک بەسەر چینەکاندا تێپەڕیووە

دیزاینەری باش کەسێکی گورج و گۆڵە لە دیتنەوەی چارەسەر

کاتێک کە پرۆسەی دیزاین بەرەو پێشەوە دەچێت، حەتمەن چەندین گیروگرفت دێنە پێشەوە - وەکو کێشەی ئینشائی، گۆڕانی داوکاریەکانی خاوەن ئیش، گرانی لە چارەسەر کردنی قادرمەی فریاگوزاری fire egress، دیتنەوەی هەندێ بەشی سپەیس پرۆگرام کە پێشوتر لەیادکراون، دروستبوونی تێگەیشتنی تازە بۆ زانیاری کۆن و چەندین گرفتی تر. کۆنسێپتەکەت کە پێشوتر وەکو شتێکی مەزن وابوو، لەناکاو ڕوبەڕووی شکست دەبێتەوە.

دیزاینەری لاواز، هەوڵ دەدات دەست بە فکرەکەیەوە بگرێت کە شکستی خواردووە و دەستەکات بە پینەکردن و دەستکاری کردنی ئەو شوێنانەی کە کێشەیان هەیە، ئەمەش دەبێتە هۆی لەدەستدانی یەکپارچەیی دیزاینی پڕۆژەکەی. هەندێکی تر وا هەست ئەکەن کە شکستیان خواردووە بۆیە بەتەواوی واز لە هەوڵەکانیان ئەهێنن بۆ پاراستنی یەکپارچەیی دیزاینەکەیان. بەڵام دیزاینەری باش داخورانی کۆنسێپتەکەی وەکو ئاماژەیەکی سودبەخش وەرەگرێت تا بزانێت کە پرۆژەکەی پێویستە بۆ کوێ بڕوات لە قۆناغی داهاتوودا.

کاتێک ئەو گیروگرفتانەی کە لە پڕۆسەی دیزایندا دێنە پێشەوەو دەبنە هۆی تێکدانی دیزاینەکەت، فکرەکەت بگۆڕە ئەگەر پێویستی کرد دەستیشی لێ هەڵگرە، بەلام هەرگیز دەست لەوە هەڵمەگرە کە فکرەت هەبێت. وە سوڕ مەبە لەسەر ئەوەی بەرگری لە دیزاینێک بکەی کە تازە شکستی هێناوە و چیتر ئیش ناکات. لەجیاتی ئەوە فکرەیەکی تر دابنێ کە بە تەواوی هەموو ئەو زانیاریانە لەخۆی بگرێت تۆ هەتە دەربارەی تەلارەکە.

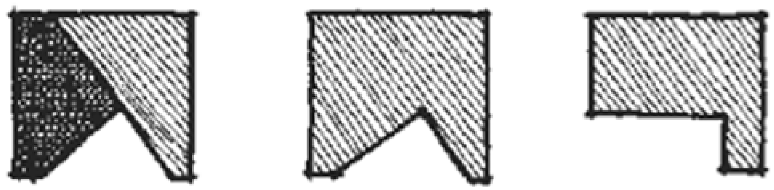

هەفتەی ١   هەفتەی ٢   هەفتەی ٤

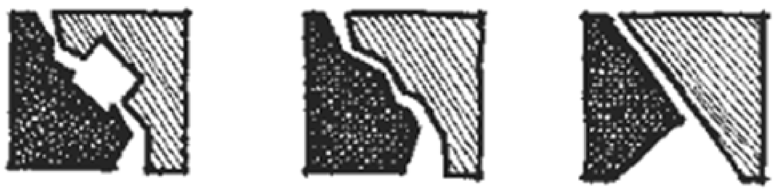

هەفتەی ٧   هەفتەی ٨   هەفتەی ١٠

خەتی کاڵ و نارێک بۆ ئایدیای لاواز، خەتی تۆخ و ڕێک بۆ ئایدیای بەقوەت

لە سەرەتای پرۆسەی دیزاین دا قەڵەمی سۆفت و تەباشیر و خەڵوز و پاستێل و هاوشێوەی ئەمانە بەکاربێنە کە خەتەکانیان تەڵخ و نارێکن بۆ پەرەپێدانی ئایدیا و دانانی کۆنسێپت. ئەمانە بە سروشتی خۆیان هانی بیرفراوانی ئەدەن نەوەک گەیشتن بە بڕیارێکی دەقیق. بەڵام لەگەڵ بەرەوپێشچونی پرۆسەی دیزایندا بەرەو لایەنی تەکنیکی ئەوا ئەمجارە قەڵەمی نوک باریک و تۆخ بەکاربێنە.
ئەو ڕسوماتەی کە بە سکێڵ و قیاساتی تەواو کێشراون بە دەست یان کۆمپیوتەر، بەکاردێن بۆ دەرخستنی ئەو زانیاریانەی کە دەقیق و یەکلاییکەرەوەن، وەکو پلانی کۆتایی نهۆمەکان و ڕەسمی سێکشنەکان. لە قۆناغە سەرەتاییەکانی دیزاین دا سوودی ئەو جۆرە ڕسوماتە تەنها لەوەدایە کە بۆ تاقیکردنەوەی کۆنسێپتەکەت بەکاریان بهێنی تا بزانی کۆنسێپتەکەت لەڕووی قیاساتەوە ئیش ئەکات لەگەڵ پرۆگرام یاخود نا. بەرنامەکانی کۆمپیوتەر دەرفەتی دروستکردنی ژمارەیەکی بێکۆتا لە هەڵبژاردەت بۆ ئەڕەخسێنن بەڵام نەوەک یارمەتیت بدەن لە تێگەیشتنی کێشەی دیزاینەکەت.

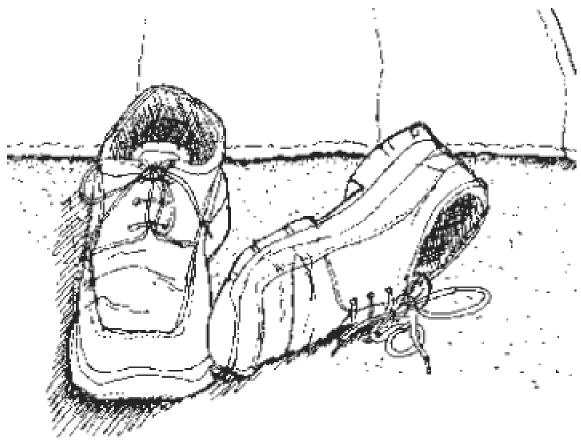

دیزاینەری باش لەوە ناترسێت کە دەستبەرداری ئایدیایەکی باش بێت

تەنها لەبەرەوەی کە ئایدیایەکی باش دێت بە خەیاڵت دا مانای ئەوە نیە کە ئەو ئایدیایە بگونجێت یاخود بە کەڵکی ئەو بینایە بێت کە تۆ دیزاینی ئەکەیت. هەموو ئایدیایەک و پێشنیازێکی بەسوود هەڵسەنگێنەو بیانخەرە ژێر پرسیارو بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە.
ئامانجی تۆ وەکو دیزاینەر ئەوەنیە کە هەرچی شتی باش هەیە بیانهێنیت و بەیەکەوە دەمجیان بکەی ئینجا لەگەڵ یەکتری بگونجێن یاخود نا، بەڵکو ئامانجی تۆ ئەوەیە کە پارێزگاری لە گونجاوی و یەکپارچەیی دیزاینەکەت بکەی.
وەها بیر لە کۆنسێپت بکەرەوە کە نوسەرێکیت خەریکی نوسینی تێزێکیت، یاخود ئاواز دانەرێک کە خەریکی دانانی ئاوازێکیت. هەموو ئایدیایەک کە بەدیهێنەرێک دەیهێنێتە بوون مانای ئەوە نیە کە بگونجێت لەگەڵ ئەو کارەی ئێستا لە بەردەستی دایە. ئەو ئایدیایانەی کە باشن بەلآم بۆ ئەو پڕۆژەیەت ناگونجێن، هەڵیانگرە بۆ کاتێکی تر و پڕۆژەیەکی تر. لەگەڵ ڕەچاوکردنی ئەوەی کە مەرج نیە جاری داهاتووش دیسان بۆ پڕۆژەکانت بگونجێن.

بایەخدان بە پرۆسەی دیزاین نەوەک خۆ بەستنەوە بە ئاکامەکەی، قورسترین و گرینگترین پسپۆڕی یە تا دیزاینەرێک پەرەی پێ بدات.

گرینگی دان بەپرۆسەی دیزان واتە:
١. هەوڵدان بۆ تێگەیشتن لە کێشەی دیزان پێش گەڕان بەدوای چارەسەردا.
(وەک ئەو قسەیەی کە دەڵێن تێگەیشتنی پرسیار نیوەی وەڵامە)
٢. چارەسەری کێشەی کۆن بەکارمەهێنەوە بۆ کیشەی نوێ.
٣. خۆ بەدوور گرتن لە فیز و شانازی کردن و هەروەها خاوی لە خۆشویستنی ئایدیاکانی خۆت.
٤. لێکۆڵینەوەو بڕیارەکانی دیزاینت با بەیەکەوەو گشتگیر بن (واتە لەیەک کاتدا چەندین لایەنی کێشەی دیزاین ڕەچاو بکات) نەوەک بە ڕیزەو بەدوای یەکدا بن (کار لەسەر یەک لایەنی کێشەکە بکات تا چارەسەری ئەکات و ئینجا بێتە سەر لایەنێکی تر).
٥. ئەو بڕیارانەی کە ئەیدەی با مەرجدار بن نەوەک ببڕێنەوە، واتە هۆشاری پێشوەختت هەبێت دەربارەی ئەوەی کە بڕیارەکانت لەوانەیە جێی خۆیان بگرن و سەرکەون یان بەپێچەوانەوە لەدرێژەی پرۆسەکەدا تا ئەگەیتە چارەسەری کۆتایی.
٦. بزانیت کە چ کاتێک پێویستە بڕیارەکانی پیشوترت بگۆڕی یاخود دەستیان پێوە بگریت.
٧. ئەو قەلەقیەت بە شتیکی نۆرماڵ وەربگرە کە بۆت دروست ئەبێت لە ئەنجامی ئەوەی کە نازانیت چی بکەیت.
٨. بەشێویەکی نەرم و نیان کار بکە لەنێوان ئاستی کۆنسێپت و ئاستی دیتێڵ، هەریەکەیان کار لەوەی تر ئەکات.
٩. هەموو کاتێک لەخۆت بپرسە (چی دەبێت ئەگەر ......؟) هەرچەندێکیش بڕوات بە چارەسەرەکانت هەبێت.

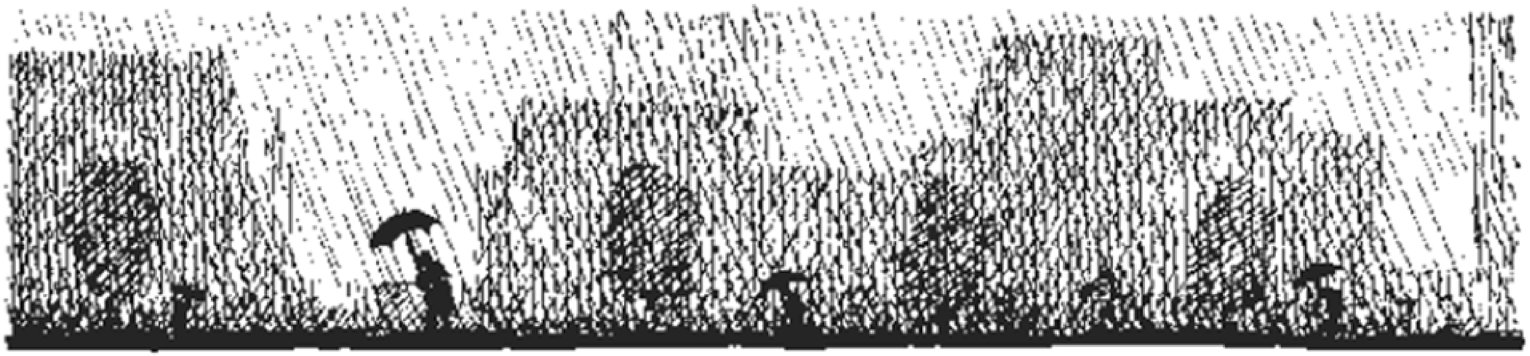

”بینایەکی باش بەشێوەیەکی سروشتی و لۆجیکی و
شاعیرانە گەشە دەکات لەناو گشت هەلومەرجەکانی یەوە.“

- لویس سولیڤان
کتێبی: گفتوگۆکانی دایەنگا

پرۆسەیەکی دیزاینی باش نەوەک دروستکردنی بینایەک بە تەواوەتی، بە نرخترین شتە کە لە ستۆدیۆیەکی دیزاین دا فێری ئەبیت و لەگەڵ خۆت دا ئەیبەتە قۆناغێکی تر.

مامۆستایانی دیزاین زیاد لە هەموو شتێک دەیانەوێت کە خوێندکارانیان پەرە بە پرۆسەی دیزاین بدەن. ئەگەر مامۆستایەک نمرەیەکی باشی دانا لەسەر کارێک کە خراپ دیار بوو، ئەمە لەبەرەوەیە کە خوێندکارەکە پرۆسەیەکی باشی نیشان داوە. بەهەمان شێوە لەوانەیە پرۆژەیەکی باش ببینیت کە نمرەیەکی خراپی وەرگرتووە، لەبەرچی؟ لەبەرەوەی کە پرۆژەیەک دەرەجەی باش وەرناگرێت ئەگەر هاتوو پرۆسەی دیزاینکردنی پرۆژەکەی بۆ موبالاتی پێوەدیاربوو، بێ بنەما بوو، یان ناڕوون بوو هەر لەخۆیەوە بە شانس پێی گەیشتبوو.

ئەو کەسانەی کە یەکجار زۆر داهێنەر و چالاکن لە دیتنەوەی چارەسەر بۆ کێشەکان، ئەو کەسانەن کە دەچنە پرۆسەیەکی بیرکردنەوەی قوڵەوە (meta -thinking)، یان بە دەستەواژەیەکی دیکە ''بیرکردنەوە دەربارەی بیرکردنەوە''.

مێتا-ثینکینگ واتە لەکاتی بیرکردنەوەدا تۆ ئاگاداری لەوەی کە چۆنایی بیر ئەکەیتەوە. کەسانی مێتا-ثینکەر بە بەردەوامی سەرقاڵی گفتوگۆیەکی ناوەکی ئەبن، دەربارەی هەڵسەنگاندن و تاقی کردنەوەی *پڕۆسەی بیرکردنەوەیان*، فراوانکردنی ئەو پڕۆسەیە، ڕەخنەگرتن لێی، وە دوبارە ئاڕاستە کردنەوەی.

ئەگەر دەتەوێ کوالیتیەکی تایبەتی بدەیت بە فەزا یان ئیلیمێنتێکی تەلارسازی، ئەوا دڵنیابەرەوە لەوەی کە ئەو کوالیتی یە بە فیعلی بوونی دەبێت

ئەگەر دەتەوێت وا لە دیوارێک بکەی ئەستور دیاربێت، دڵنیابەرەوە لەوەی کە **ئەستوورە**

ئەگەر دەتەوێ فەزایەک بەرز دیار بێت ، ئەوا دڵنیابەرەوە کە بەڕاستی بەرزە

خستنەڕووی نیەتی دیزاین بەشێوەیەکی ڕوون، کارێکی یەکجار گرینگە بۆ دیزاینەری کەم ئەزموون، بەڵام ئەو دیزاینەرانەی کە ئەزمووندارن دەزانن کە چۆن کاریگەریەکی مەزن ببەخشن بە جیاوازیەکی کەم.

تەنها بەوە مەوەستە کە دیمەنێکی جوان نیشان بدەی، بیخەرە ناو چوارچێوەیەکی دیاریکراوەوە.

سەرتاپای دیوار بکەی بە پەنجەرە باشترین شتە بۆ دیتنی دیمەنێکی جوان، بەڵام ئەوەی ئەزمونێکی دەوڵەمەند پێکدەهێنێت لەڕووی بەسەری یەوە، لەو دیمەنانەدا بەدی ئەکرێت کە بە وردی و لێزانی یەوە هەڵبژێردراون، خراونەتە ناو چێوەیەکەوە، سکرین کراون، یان تەنانەت شاردراونەتەوە. وەکو دیزاینەرێک کار بکە لەسەر دانانی پەنجەرەکان و دیاریکردنی شێوەو قەبارەیان بۆ ئەوەی تایبەت بێت بەو دیمەنەی کە بەسەری دا دەکرێتەوە.

"من حەزم لە دیتنی دیمەنێکی جوانە بەڵام حەزدەکەم کە دانیشتم پشتی تێبکەم."

- گێرترود ستاین
لە کتێبی: ژیاننامەی ئالیس ب. تۆکلاس

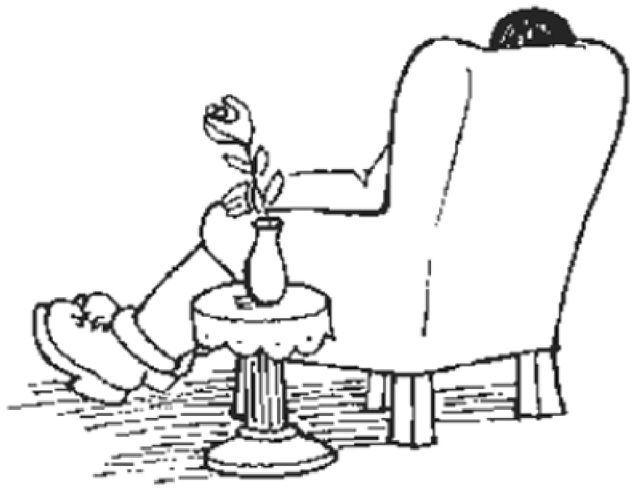

ئەو وێنانەی کە تۆنات و سێبەریان بۆ دروستکراوە زیاتر
هەست و سۆز ئەجوڵێنن وەک لەو وێنانەی کە تەنها
بە خەت کێشراون بەبێ تۆنات.

کوالیتیەکی جوانی باشتر ئەبێت ئەگەر هاتوو دژێکی بۆ دابنرێت.

کاتێک هەوڵ ئەدەی کە کوالیتیەکی جوانی تایبەتی (درەوشاوە، تاریک، درێژ، ساف، ڕاست و ڕێک، بزۆزی، شانازی، وە هاوشێوەی ئەمانە) بدەی بە ئیلمێنتێک، فەزایەک، یان بینایەک ئەوا هەوڵ بدە کوالیتیەکی دیکەی لەگەڵ تێکەڵ بکە پێچەوانەی خۆی بێت بۆ ئەوەی گەورەترین کاریگەری دروست بکات. ئەگەر دەتەوێت وا لە ژورێک بکەی کە بەرز و ڕۆشن دیار بێت، ئەوا هەوڵ بدە ڕێگای گەیشتن بە ژوورەکە وا دیزاین بکەی کە فەزایەکی نزم و تاریک بێت. ئەگەر دەتەوێ بۆشایی ناوەڕاستی بینایەک وا نیشان بدەی کە شێوەیەکی ئەندازەیی پاکی هەیەو سەنتەرێکی زۆر ڕێک و پێکی بیناکەیە، ئەوا هەوڵبدە دەوروبەری بۆشایەکە بە بۆشایی دیکە دەورە بدەی کە شێوەیەکی ناڕێک و پێکیان هەبێت و بە هەڕەمەکی ڕێکخرابن. ئەگەر دەتەوێ تەئکید لەسەر دەوڵەمەندی مەوادێک بکەیتەوە، ئەوا مەوادێکی تری بخەرە پاڵ کە خەوشدار بێت و خاوەنی بەهایەکی کەمتر بێت. هەموو بەشێکی بیناکە دەرفەتی وەها دەدات بەدەستەوە وەک ئەوانەی پێشوتر: ڕووی زبر پێچەوانە بکرێتەوە بە ڕووی ساف، کوتلەی ئاسۆیی بە کوتلەی ستونی، پایەی دوبارە بووەوە بە دیواری درێژ و بەردەوام، ڕێکخستنی ڕاستەهێڵی بە ڕێکخستنی چەماوەیی، پەنجەرەی گەورە بە پەنجەرەی بچوک، فەزای ڕوناک کراو لەسەرەوە بە فەزایەکی دیکەی ڕوناک کراو لە تەنیشتەوە، فەزای کراوە بەسەر یەکدا بە فەزای داخراو، وە هەروەها چەندین نمونەی تر.

خاڵە سەرەکیەکانی قیبلەنما کۆمەڵێک لە مانا پێشکەش دەکەن کە دەتوانن ببنە هۆی زیادکردنی ئەزموونی تەلارسازی.

ڕۆژهەڵات: لاوێتی، بێ تاوانی، سازگاری.
باشور: چالاکی، ڕوونی، سادەیی.
ڕۆژئاوا: پیر بوون، پرسیار کردن، ژیری.
باکور: پێگەیشتن، پەسند کردن، مەرگ.

ئەو پەیوەندیانە ئەگەرچی ڕەها نین بەڵام دەتوانن یارمەتیدەرت بدەن لە بڕیاردان لەسەر ئەوەی کە فەزاو چالاکیە جۆراوجۆرەکان بخرێنە کوێوە لەسەر مەقیعی ئیشەکە یاخود لەناو بیناکە: ئاڕاستەی قیبلەنما چ پیشنیارێک دەکات لەسەر دیاریکردنی جێگای مردووخانە یان جێگای پەرستن یان هۆڵێکی فێرکردنی تازە پێگەیشتوان یان دایەنگای منداڵان؟.

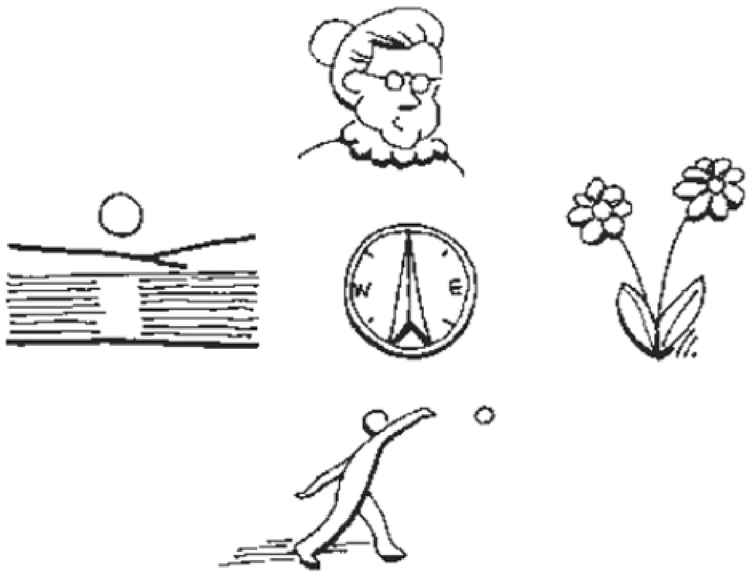

پێکهاتەی نەگۆڕ static composition وا دەرەکەوێت کە لە حاڵەتی وەستان دایە.

پێکهاتەی وەستاو بەگشتی پێکهاتەیەکی هاوتان symmetrical. لە باشترین حاڵەتیان دا ئەو نموونانەی کە سەرکەوتن بەدەست دێنن، دەبنە هۆی بەخشینی هەستی هێز، شکۆو قایمی، متمانە، دەسەڵات، دڵنیایی، هەمیشەیی. لە حاڵەتە خراپەکانیشدا ئەو نموونانەی کۆمپۆزیشنی ستاتیک کە سەرکەوتوو نابن ئەوا سەرنج ڕاکێش نین و دەبنە هۆی بەخشینی هەستی بێزاری.

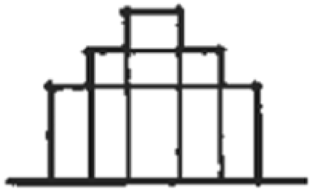

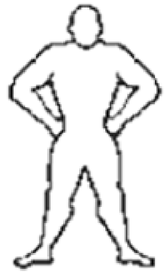

پێکهاتەی جوڵاو dynamic composition هانی چاو ئەدات کە بگەڕێت و سەرنج بدات

پێکهاتەی جوڵاو بەنزیکەیی هەمیشە پیکهاتەیەکی ناهاوتان asymmetrical. دەبنەهۆی بەخشینی هەستی چالاکی، جۆش و خرۆش، خۆشی، جموجۆڵ، هەڵچوون، نەیاری و ناکۆکی. نمونە نا سەرکەوتووەکان وا دەرەکەون کە بێزارکەر بن و سەرلێشێوان دروست ئەکەن.

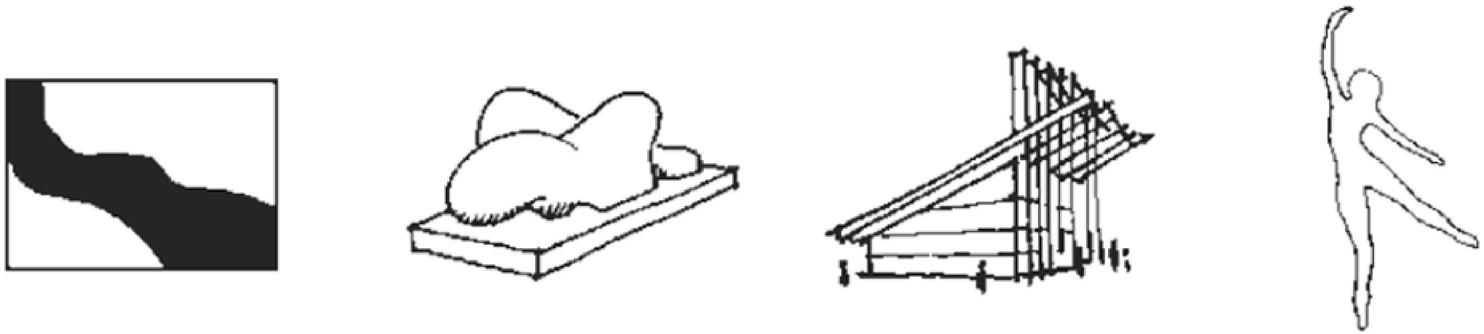

ئاراستەی جوڵەو هاودژەکەی
Moves and Counterpoints

بۆ دروستکردنی پێکهاتەیەکی داینەمیکی هاوسەنگ چ بە شێوەی دوو دووری بێت یان سێ دووری، بە بڕیارێکی دیزاینی سەرەتایی دەستپێ بکە کە جوڵەیەکی داینەمیکی بێت و هاوسەنگ نەبێت، پاشان بەدوایدا جوڵەیەکی دیکەی داینەمیکی دروست بکە کە پێچەوانەی جوڵەی یەکەم جار بێت. بیر لە خاڵی هاودژ بکەرەوە وەک جۆرێک لە بەرپەرچدانەوەی جوانی: خاڵی هاودژ لە بەرهەڵست دەچێت بەڵام بە تەواوی نا، ژمارەیەکی بێ کۆتا لە خاڵی هاودژ دەتوانرێت بەشێوەیەکی نەزەرەی بدرێن بە جوڵەیەکی دیاریکراو. بۆ نمونە یەک گێژەڵوکەی گەورە دەکرێت بە هەندێک چواگۆشەی بچوک پێچەوانە بکرێتەوە، چونکە ''هەندێک'' بەرهەڵستی ''تاک'' دەبێتەوە، هەروەها ''بچووک'' بەرهەڵستی ''گەورە'' دەبێتەوە. هەمان گێژەڵوکە دەکرێت بە خەتێکی زیگزاگی پچڕپچڕ پێچەوانە بکرێتەوە، یان بە هێڵکاریەکی دیار و ڕێکوپێک، یان بە زنجیرەیەک بازنەی گۆڕاو، وە هەروەها. چونکە هەموو جوڵەیەکی هاودژ کوالیتیەکی وای هەیە کە بەشێوەیەک لە شێوەکان پێچەوانەی کوالیتی گێژەڵوکەکەیە.

لە کۆمپۆزینشنەکەی خوارەوە بەلای کەمەوە چوار جۆری جوڵە هەیە، کە هەریەکەیان هاودژی سەرجەم جوڵەکانی دیکەیە.

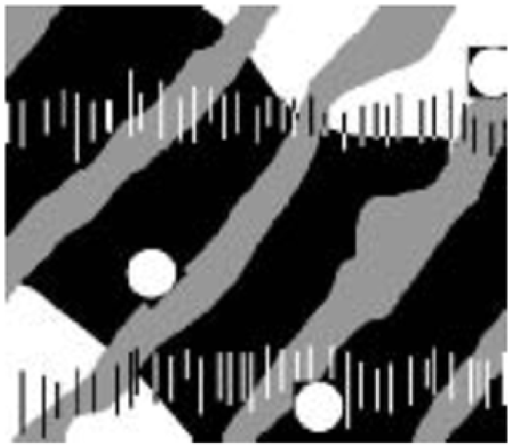

ڕاهێنانە سەرەتایی و بێزارکەرەکانی دەستپێکی قۆناغی یەکەم وەکو هێڵکاری و دروستکردنی کیوب، پەیوەندییەکی زۆریان هەیە بە تەلارسازی یەوە.

زۆرێک لە خوێندکارانی تەلارسازی تووشی بێزاری و بێ ئارامی ئەبن لەگەڵ ڕاهێنانی دوو دووری و سێ دووری کە بەشێوەیەکی باو لە دەستپێکی قۆناغی یەکەم ئەدرێن بەخوێندکاران. خوێندکارانی قۆناغەکانی سەرووتر، کە سوپاس گوزارن لە وانەکانی دەسپێکی دیزاین دەرچوون و ڕزگاریان بووە، زۆرجار شکست دەهێنن لەوەی کە ئاوڕ بدەنەوە بۆ ئەم وانانە تا ببینن کە چۆن ئەتوانن ببنە بنچینەیەک بۆ چارەسەر کردنی کێشە ئاڵۆزەکانی دیزاین.

ئەگەر مامۆستاکەت بەڕوونی ڕاهێنانەکانی دیزاینی دوو دووری و سێ دووری نەبەستەوە بە تەلارسازی ڕاستەقینەو زیندوو، ئەوا داوای نمونەی لێ بکە. یان پرسیار لە مامۆستایەکی دیکەی قۆناغەکانی پیش خۆت بکە. تێگەیشتنێکی تەواوەتی لە بنچینەکانی دوو دووری و سێ دووری ،سوودێکی زۆرت پێ ئەگەیەنن لە داهاتوو لە بواری ئاڵۆزی تەلارسازی دا.

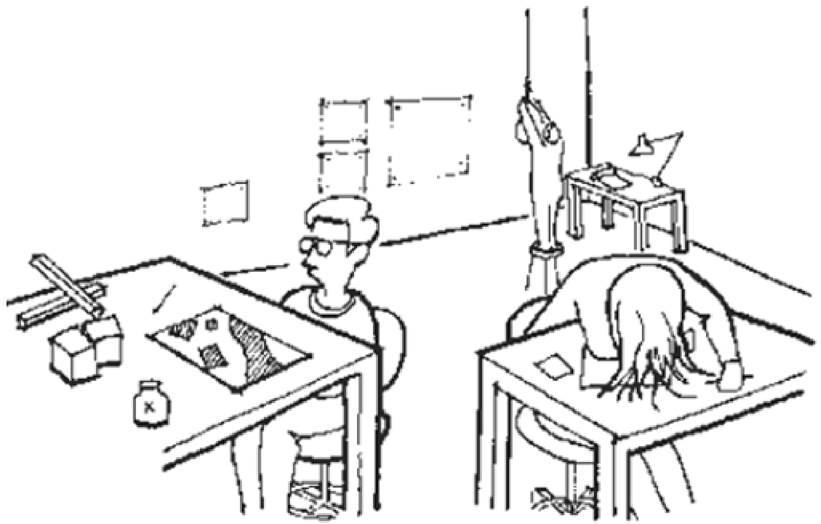

کاتێک ڕووبەڕووی کێشەو گرانی ئەبیتەوە لە چارەسەر کردنی پلانی نهۆمێکْ، سآیت پلان، سێکشن، ئێلەڤەیشنی بینا، یان شێوەی بینا، ئەوا وەکو کۆمپۆزیشنێکی دوو دووری یان سێ دووری لێی بڕوانە.

ئەمە هانت ئەدات کە بە هاوسەنگی سەرنج بدەیتە فۆرم و سپەیس، یارمەتیدەرت ئەبێت تا بەشە ناچونیەکەکانی تەختیتەکە بەیەکەوە بگونجێنیت، وە ناهێڵێت زیاد لەپێویست تیشک بخەیتە سەر ئەو تایبەتمەندیانەی کە بەلای تۆوە خۆشەویستین وەک لەوانی تر. ئەو پرسیارانەی کە لە کۆمپۆزیشنی دوو دوری و سێ دووری دا ئەتوانیت بیانکەیت:

- ئایا کۆمپۆزیشنەکە هاوسەنگیەکی سەرتاسەری و گشتیگیری هەیە؟
- ئایا تێکەڵەیەک هەیە لە ئیلیمێنتەکان بە قەبارەی جیاواز و تێکسچەری جیاواز کە چاو ڕابکێشن بە شێوەی جیاواز و لە دووری جیاوازەوە؟
- ئایا جوڵەیەکی سەرەکی و یەک جوڵەی کاونتەر پۆینت یان زیاتر هەیە؟
- ئایا هیچ جێگایەکی کۆمپۆزیشنەکە وا دەرەکەوێت کە فەرامۆش کرابێت؟

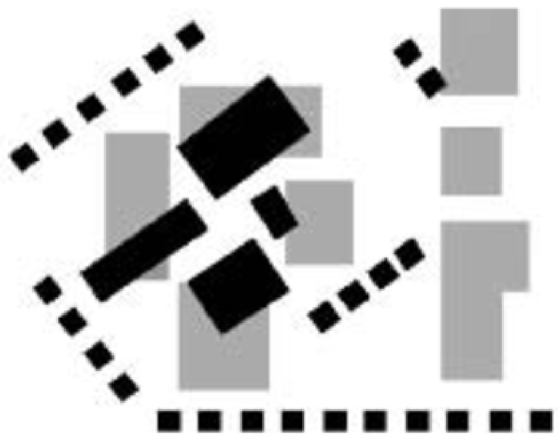

بیردۆزی ڕەنگەکان color theory چوارچێوەیەکمان بۆ دیاری ئەکات تا لە مانا و ڕەفتاری ڕەنگەکان تێبگەین.

ڕەنگەکان دەکرێ بە وەرزەکانی ساڵەوە وابەستە بن:
زستان: خۆڵەمێشی، شینی بەفرینی، وە ڕەنگی دیکەی هاوشێوە.
پایز: ڕەنگی ئاڵتونی (زەرد) ، قاوەیی، زەیتونی، مۆری قاوەیی باو. تۆناتی لێڵ و خامۆش.
هاوین: ڕەنگی درەوشاوە یان ڕەنگە بنەڕەتیەکان (سوور، شین، سەوز).
بەهار: ڕەنگی کاڵ و ناسک.
ڕەنگ دەکرێ پۆلێن بکرێت بۆ ڕەنگی سارد و ڕەنگی گەرم، ڕەنگە ساردەکان مەیلیان بەلای ئەوەدایە کە دووربکەونەوە لە بینەر بەڵام ڕەنگە گەرمەکان لێی نزیک ئەبنەوە.
ڕەنگی گەرم: سوور، قاوەیی، زەرد، سەوزی زەردباو.
ڕەنگی سارد: شین، خۆڵەمێشی (خاکی)، سەوزی شین باو.
چەرخی ڕەنگەکان color wheel کە لەسەریدا ئەو ڕەنگانەی بەپێچەوانەی یەکتری دانراون تەواوکەری یەکتری، دەکرێ بەکاربهێنرێت بۆ ڕێکسختنی ڕەنگەکان. بەکارهێنانی ڕەنگە تەواوکەرەکان لەگەڵ یەکتری دا، بۆ نمونە شین و نارنجی، یارمەیتدەر ئەبێت لە دروستکردنی تەختیتێکی هاوسەنگی ڕەنگەکان دا.

سێ ئاستی زانین (مەعریفە)

سادەیی Simplicity بریتی یە لە جیهان بینی منداڵ و کەسی تازە پێگەیشتووی بێ ئاگا (نا تێگەیشتوو)، بەتەواوی بە ئەزموونی تایبەتی خۆی یەوە سەرقاڵە، خۆشبەختانە بێ ئاگایە لەوەی کە چ شتێک لەژێر پەردەی ڕاستیەکانی چواردەوریەوە هەیە.

ئاڵۆزی Complexity بریتی یە لە جیهانبینی کەسی پێگەیشتووی ئاسایی، بەوە جیا دەکرێتەوە کە کەسەکە هۆشیاری هەیە سەبارەت بە سیستەمە ئاڵۆزەکان لە سروشت و کۆمەڵگا دا بەڵام دەستەوەستانە لە جیاکردنەوەی پاتێرنە ئاشکراکان لە یەکتری و هەستکردن بە پەیوەندیەکانی نێوان ئەو سیستەمانە.

سادەیی پێگەیشتوو Informed Simplicity بریتی یە لە بینینی ڕاستی بەشێوەیەکی ڕۆشنگەرانە. ئەو ئاستەیان دامەزراوە لەسەر توانای لەیەک جیاکردنەوە یان دروستکردنی پاتێرنی ئاشکرا لەناو تێکەڵە ئاڵۆزەکان دا. ناسینەوەی پاتێرن pattern recognition پسپۆڕیەکی زۆر گرینگە بۆ ئەندازیاری تەلارسازی، کە لەسەری پێویستە بینایەکی فرە ڕێکخراو دروست بکات لەناو چەندین کۆنسیدەرەیشنی دیزاین کە نارۆنن یان لەگەڵ یەک لەپێشبڕکێ دان.

دەوڵەمەندیەکی تەلارسازی دروست بکە لەڕێگای ئاستی سادەی پێگەیشتووەوە یاخود لەڕێگای تێکەڵکردنی شتە سادەکانەوە نەوەک لەڕێگای گەلەکۆمەی ناپێویست و قەرەباڵغی یەوە.

ئەگەر دروستکردنی جوانیەکی تەلارسازی مەبەست لێی سادەیی بێت یان ئاڵۆزی، ئەزمونکردنەکەی نارِوون بێت یان دیار و ئاشکرا، سپەیسەکەی تاک لێیەر بێت یان چین چین، پێش هەموو ئەمانە پێویستە کە بینا بە تەواوی شتێکی بە نیزام و ڕێکخراو بێت. دروستکردنی پاتێرنی ئاشکراو سادە لە پلانی بینایەکدا شێوازێکە بۆ هێنانە کایەی نیزام لە هەمان کاتدا ڕێگا بە چەندین خوێندنەوە و ئەزمونی جیاواز ئەدات.

هەندێ نمونە لە ئاڵۆزکردنی ناپێویست:

دروستکردنی چەندین جوڵەی دیزاینی لەیەک جیاواز، لەکاتێکدا کە تەنها سێ جوڵەی کامڵ و تەواو بتوانن ئەو ئامانجە بەدەست بێنن.

قەرەباڵغ کردنی پرۆژەیەک بە شتی بێ سوود تەنها لەبەرەوەی پێت وایە کە بێزارکەر دیارە بەبێ ئەوان.

کۆکردنەوە ژمارەیەکی زۆر ئیلیمێنتی لەیەک جودا بەبێ بایەخ دان بە یەکێتی ئەو ئیلیمێنتانە ، تەنها لەبەرەوەی کە خۆی لەخۆیاندا سەرنجراکێش دیارن.

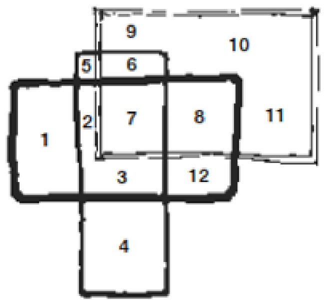

ئاڵۆزیەک کە بەهۆی ئاستی سێیەمەوە دروستکراوە

٣ ئیلیمێنت بەکارهێنران بۆ دروستکردنی ١٢ سپەیس

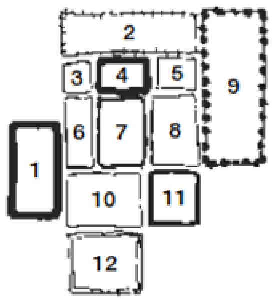

ئاڵۆزیەک کە بەهۆی قەرەباڵغیەوە دروستکراوە

١٢ ئیلیمێنت پێویست بوون بۆ دروستکردنی ١٢ سپەیس

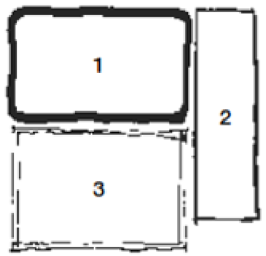

سادەیی

٣ ئیلیمێنت بەکارهێنراون بۆ دروستکدرنی ٣ سپەیس

بینای چوارگۆشەیی، بەشەکانی بینای چوارگۆشەیی wings، وە ژووری چوارگۆشەیی دەکرێ زۆر گرانبن بۆ ڕێکخستن.

لەبەرەوەی کە چوارگۆشە خۆی لەخۆیدا داینەمیکی نیە، بۆیە بە سروشتی خۆی نابێتە هۆی دروستبوونی جوڵە. ئەمەش وا ئەکات کە دانانی ڕێگا و ڕاڕەوی هاتووچۆی گونجاو circulation pathways قورس بێت لە پلانێکی چوارگۆشەیی دا. وە زیاد لەوەش ئەو ژوورانەی کە دەکەونە ناوەوەی بینای چوارگۆشەیی دوور دەبن لە ڕوناکی و هەوای سروشتی. شێوە ناچوارگۆشەییەکان وەکو لاکێشەیی، هیلالی، پوازی، پیتی ئێڵ، ئەمانە بەشێوەیەکی سروشتی زیاتر توانای لەخۆگرتنی پاتێرنەکانی جوڵەو گردبوونەوەو نیشتەجێ بوونیان هەیە.

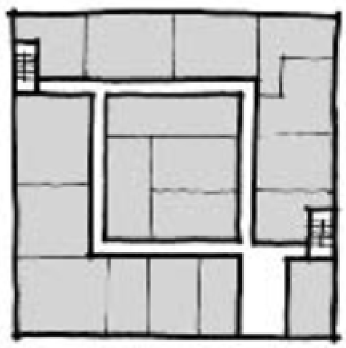

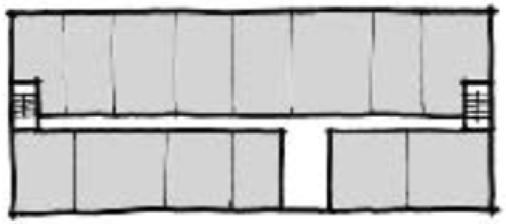

ئەگەر نەتوانی بیرۆکەکانت بۆ دایەگەورەت ڕوون بکەیتەوە بە شێوەیەک کە ئەو لێی تێبگات، ئەوا تۆ بە باشی لە بابەتەکەت تێنەگەیشتووی.

هەنـدێ ئەندازیـاری تەلارسـاز و مامۆسـتاو خوێنـدکار، زمانێکـی ئێجـگار ئاڵـۆز و زۆرجاریـش بـێ مانـا بەکاردەهێنـن، وەکـو هەوڵێـک بـۆ بەدەسـتهێنانی ڕێـز و پایـە. لێگـەڕێ بـا هەندێکیـان بەوشـێوەیە بۆیـان بچێتـە سـەر، بـەڵام تـۆ لاسایی ئـەوان مەکـەرەوە. کەسانی پسپۆڕ کـە بەباشـی شارەزای بـواری ئیشـکردنی خۆیانن دەزانن کە چۆن زانیاریەکانیان بگەیەنن بە کەسانی بەرامبەریان بە زمانێکی سادەی ڕۆژانە.

بڵندی و گۆشەی لێدان و ڕەنگی هەتاو گۆڕانیان بەسەردادێت بەپێی ئاڕاستەی قیبلەنما و کاتەکانی ڕۆژ. لەنیوەگۆی باکوری زەوی دا:

هەتاوی ئەو پەنجەرانەی کە ڕوویان لە باکورە مەیلی بەلای ئەوەدایە بێ سێبەر و پەرش و بڵاوبێت، وە بێ ڕەنگ یاخود کەمێک خۆڵەمێشی بێت بە درێژایی ڕۆژ و کاتەکانی ساڵ.
هەتاوی لای ڕۆژهەڵات لە بەیانیان بەتینە، مەیلی بەلای ئەوەدایە کە بڵندیەکی کەمی هەبێت، لەگەڵ سێبەری درێژ و کاڵ وە ڕەنگێکی خۆڵەمیشی زەردباو.
هەتاوی لای باشور لە درەنگانێکی بەیانیانەوە زاڵ دەبێت تا ناوەڕاستی پاش نیوەڕۆ. مەیلی بەلای ئەوەدایە کە بە وردییەوە ڕەنگەکان پێکبهێنێت و هەروەها سێبەری توند و بەتین دروست بکات.
هەتاوی لای ڕۆژئاوا لە درەنگانی پاش نیوەڕۆ و ئێوارانـدا بەتینە، ڕوناکیەکی پڕی نارنجی زەردباوی هەیە، دەتوانێت تا قوڵایی ژورەوەی بیناکان بڕوات و هەندێ جاریش ببێتە مایەی جۆرێک لە بێزاری.

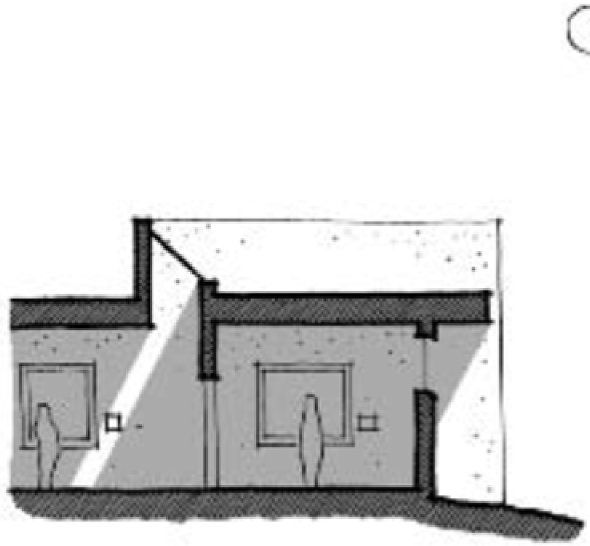

لە ڕۆژدا پەنجەرەکان تاریک دەرەکەون.

لەکاتی ڕێندەر کردنی دیمەنی دەرەوەی بیناکان، تاریک کردنی پەنجەرەکان قوڵی و ڕاستەقینەیی بە وێنەکە ئەبەخشێت (تەنها ئەوکاتە نەبێت کە شوشەی پەنجەرەکە ڕوناکی دەرەوە بێت، یان داخرا بێت، یان لەپشت شوشەکەوە پەردە هەبێت)

دروستکردنی جوانی زیاتر بەهۆی پەیوەندیە هارمۆنیەکانی نێوان ئیلیمێنتەکانی کۆمپۆزیشنێکە وەک لە خودی ئیلیمێنتەکان.

ئەو پانتۆڵەت لەبەرکە کە لە هەموویان زیاتر بەلاتەوە پەسندە لەگەڵ زەقترین کەراس و سەرنجڕاکێشترین چاکەتت، بەبێ گوێدانە گونجان و نەگونجانیان لەگەڵ یەکتری دا. ئینجا بە شەقامێکدا بڕۆ و چاوەڕێ ئەوە مەکە کە پێت پێنەکەنن.

ئۆتۆمبێلێک دروست بکە لە جوانترین بەشەکانی جوانترین ئەو ئۆتۆمبێلانەی کە تا ئێستا دروست کراون، بزانە هاوڕێکانت لەگەڵتدا سواری ئۆتۆمبێلەکە ئەبن.
خۆشەویستێکی خەیاڵی دروست بکە شێوەی لەشی پێکهاتبێت لە پارچەکانی لەشی ئەو ئەکتەرانەی هۆلیوود کە بەلای تۆوە سەرنجڕاکێشن. بڕوانە کە ئایا ئێستا هەستت ئەجوڵێت بە بینینی هەندێک لەو بەشانەی لەش بە ئەندازەی پێشوتریان.
ئەوەی کە جوانیەکی سەرکەوتوو دروست ئەکات، لەگەڵ یەک گونجانی بەشەکانە نەوەک خودی بەشەکان.

بەکارهێنانی هاوسەنگی ناهاوتا asymmetrical balance، بەلای زۆرێکەوە بایەخی پێ ئەدرێت بە مەبەستی دەرخستنی توانا بۆ نیزامێکی بەرزتری بیرکردنەوە.

لە دروستکردنی کۆمپۆزیشنێک دا چ ستاتیک بێت یاخود داینەمێک، هونەرمەند هەوڵ ئەدات کە هاوسەنگی بەدەست بێنێت. هاوسەنگی لە کۆمپۆزیشنی ناهاوتادا بەسروشتی خۆی بوونی هەیە، بەڵام کۆمپۆزیشنی ناهاوتا دەکرێت هاوسەنگ یان ناهاوسەنگ بێت. لە ئاکامدا، ناهاوتایی مەیلی بەلای ئەوەدایە کە تێگەیشتنێکی وردتر و ئاڵۆزتری بوێت.

بینایەکی باش شتی جیاواز ئەخاتە ڕوو دەربارەی خۆی کاتێک لە دووری جیاوازەوە لێی ئەڕوانرێت.

شێوە ئەندازەییەکان هەر لە خۆیاندا هەڵگری کوالیتی داینەمیکین کە کار ئەکەنە سەر هەستکردن و ئەزمونکردنمان بۆ ژینگەی دەستکرد.

چوارگۆشە هەر لە سروشتی خۆیدا ستاتیک و بێ ئاڕاستەیی یە، لە ئاکامدا ژوورێک بە پرۆپۆرشنی چوارگۆشەیی یان خشتەکی هەستی ئەوە ئەداتێ کە لە حاڵەتی ئارامی و وەستان دایە، وە ئەگەرهاتوو بە وردیی دیزاین نەکرابوو ئەوا وەکو شتێکی بۆش و بێ مانا دەرەکەوێت.

لاکێشە لەبەرەوەی کە دوولای درێژ و دوو لای کورتی هەیە لە سروشتی خۆیدا ئاڕاستەدار دەرەکەوێت، تا ژوورێکی لاکێشەیی زیاتر درێژ بێت، ئەوا زیاتر هانی جوڵەی ماددی و بینراو ئەدات تەریب بە تەوەرەی درێژی لاکێشەکە.

بازنە ژمارەیەکی بێکۆتا نیوەتیرەی هەیە لەبەرەوە لەیەک کاتدا هەم بێ ئاڕاستەو هەم فرە ئاڕاستەیی یە: بینایەکی لولەیی یان خڕ بە یەکسانی مامەڵە لەگەڵ هەموو خاڵێکی چواردەوری خۆی دا ئەکات، بۆیە دەکرێت ببێتە خاڵێکی سەرنجی کاریگەر focal point لەسەر لاندسکێپ دا. لە هەمان کاتدا هیچ لایەکی بینای بازنەیی بە سروشتی خۆی پێشەوەو تەنیشت و پشتەوەی نیە.

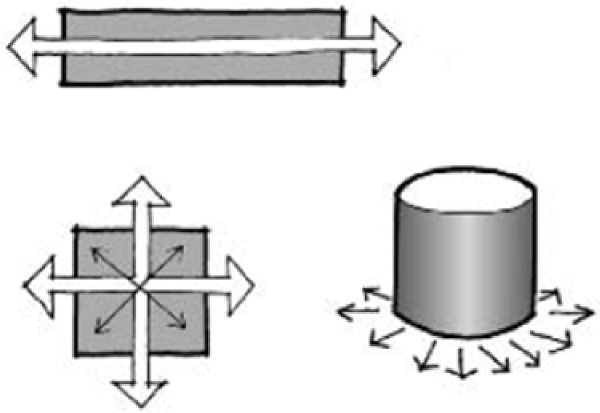

دانانی باشترین ڕێڕەوی هاتووچۆ بەناو ژوورێکی بچووکدا، بریتی یە لە ڕێڕەوێکی ڕاست و ڕێک کە چەند پێیەک لە دیواری لایەکیەوە دوور بێت.

ئەمە ڕێگا خۆش دەکات بۆ بەکارهێنەرانی ژوورەکە تا ڕێگایان لێ نەگیرێت بەهۆی هاتووچۆی کەسانی ترەوە بەناو ژوورکەدا. خراپترین جوڵەی هاتووچۆ بەناو ژورێکی بچوکدا ئەو ڕێڕەوەیە کە بەشێوەیەکی لار لە زاویەیەکەوە بۆ زاویەیەکی تر بڕوات diagonal یاخود تەریب بێت بە لایە درێژەکەی. لە حاڵەتی وەهادا ڕێکخستنی کەلوپەل بەشێوەیەکی ئاسوودەو گونجاو کارێکی گران دەبێت، ئەو کەسانەی کە لەو فەزایەدا ئەژین وا هەست ئەکەن و تەنانەت هەر لە ڕاستیشدا وان، کە بونەتە لەمپەر لەبەردەمی ڕێگای هاتووچۆ.

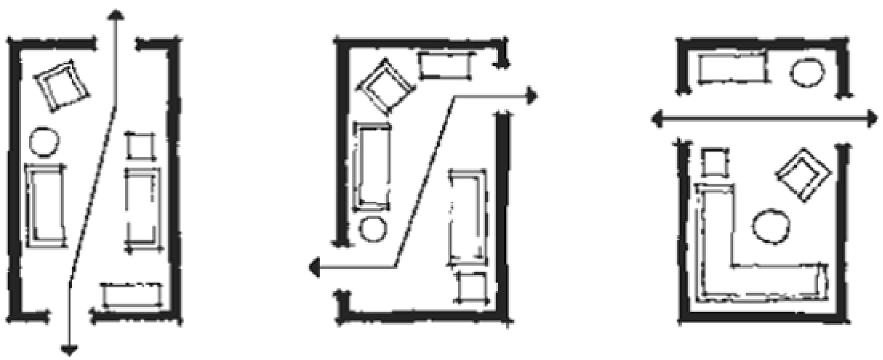

سێرکیولەیشنی نەخوازراو
ڕێگای هاتووچۆ جێگای دانیشتنی تێکداوە

سێرکیولەیشنی باش
جێگای دانیشتن بەدوورە لە هاتووچۆ

زۆرینەی فۆرمەکانی تەلارسازی دەکرێت پۆلێن بکرێن بۆ: فۆرمی بۆ زیادکراو additive، لێ دەرکراو subtractive، لە قالبدراو shaped، پوختەکراو abstract.

فۆرمی زیادکراو additive: وا دەرەکەون لە چەند پارچەیەکەوە پێکەوە لکێنرابن.
فۆرمی کەمکراو subtractive: وا دەرەکەون کە بڕدراون یان هەڵکۆڵدراون لە فۆرمێکی دیکەی تەواو.
فۆرمی لە قالبدراو shaped: وا دەرەکەون کە لە مەوادی نەرم دروستکراون بەکارهێنەری هێزێکی ڕاستەوخۆ.
فۆرمی پوختە abstract: بنچینەی فۆرمەکە دیار نیە.

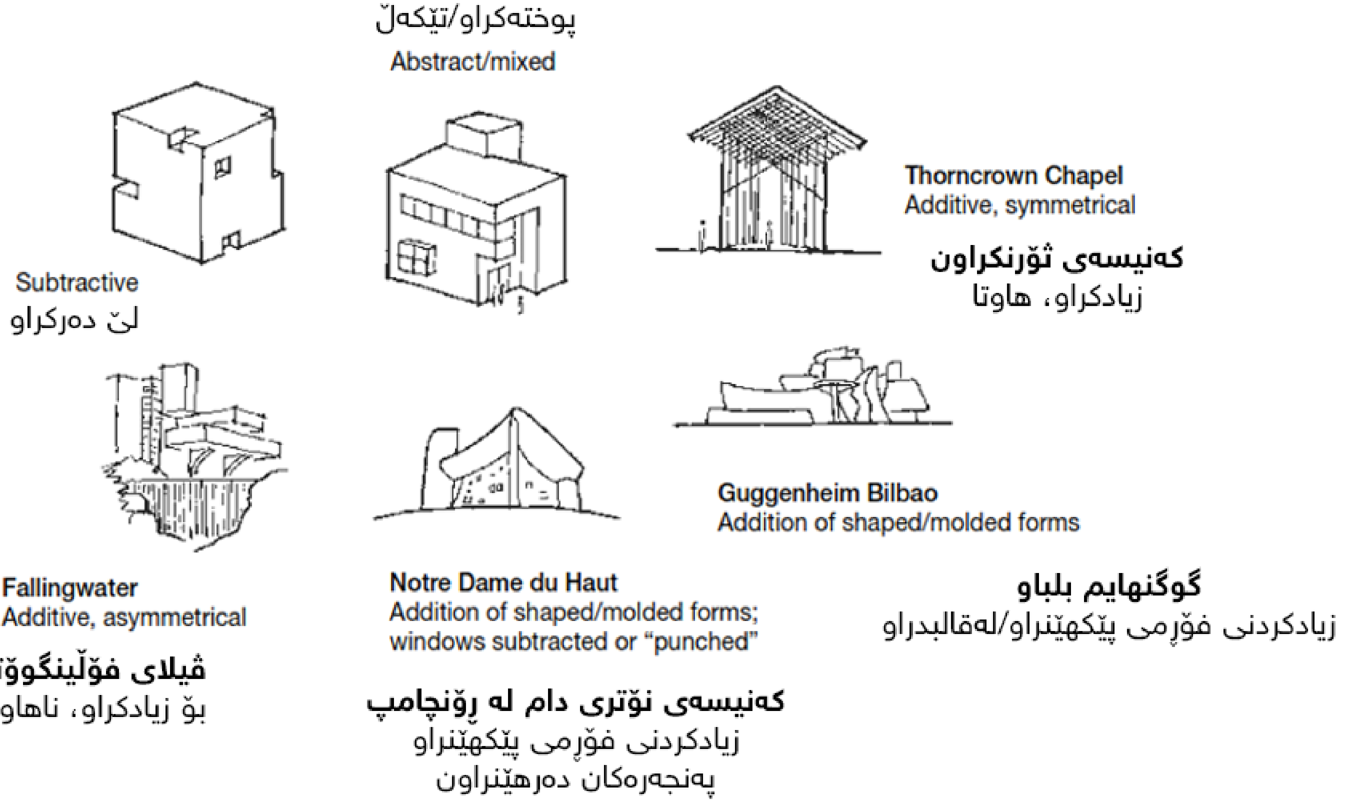

پرێزەنتەیشنی زارەکیانەی پڕۆژەکەت ئەوکاتە کاریگەری ئەبێت کە لە شتە گشتیەکانەوە دەستپێ بکەیت ئینجا بێیتە سەر باسی شتە تایبەتییەکان.

١. باس لە کێشەی دیزاین بکە کە واجب دراوە (پڕۆژەکە).
٢. باس لەو ئسلوب و ڕێگایە بکە کە بەکارتهێناوە بۆ کێشەی دیزاینەکە.
٣. باس لە پڕۆسەی دیزاینەکەت بکە لەگەڵ باسکردنی گرینگترین ئەو ئایدیاو دۆزینەوانەی کە لە سەروبەندی کارکردنی دیزایندا توشیان هاتووی.
٤. باس لە پارتی یان کۆنسێپتەکەت بکە کە لە پڕۆسەی دیزاینەوە سەری هەڵداوە. بە هێڵکاریەکی سادە ڕوونی بکەرەوە.
٥. رەسمەکان (وەکو پلان، سێکشن، ئێلەڤەیشن، سکێچەکان) و مۆدێلەکانت بخەرە ڕوو، هەمیشە کە باسیان ئەکەی بیانبەستەوە بە کۆنسێپتەکەوە.
٦. رەخنە لەخۆگرتنێکی ڕێک و پڕ متمانە پێشکەش بکە.

هەرگیز پرێزەنتەیشنێک بەوە دەستپێ مەکە کە بڵێیت ''لێرەوە ئەچیتە بەردەم دەرگای پێشەوە'' ئەگەر ئامانجت ئەوە نەبێت کە بینەرانت (مامۆستا و خوێندکاران) تووشی بێزاری و خەواڵویی بکەیت.

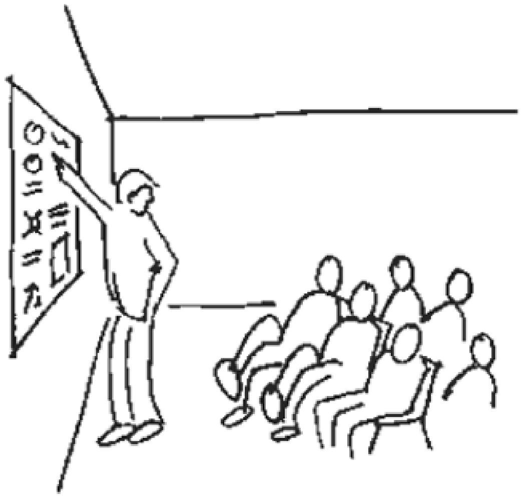

پرۆپۆرشنەکانی بینایەک دەربڕینێکی جوانین دەربارەی چۆنیەتی دروستبوونی بیناکە.

تەلارسازی ترادیشنەڵ (ئەو تەلارسازی یەی کە دروستکراوە پێش هاتنەکایەی ڕێگا مۆدێرنەکانی دروستکردن لە کۆتاییەکانی ١٨٠٠) مەیلی بەلای ئەوەدایە کە سپانێکی کورت و پەنجەرەکانیان پرۆپرشنێکی ستوونیان هەبێت، بینا مۆدێرنەکان زیاتر سپانێکی درێژ و پەنجەرەکانیان پرۆپۆرشنێکی ئاسۆییان هەیە.

پرۆپۆرشنی ستوونی لە بیناکانی ترادیشنەڵ دەگەڕێتەوە بۆ درێژی بەردەکان یان لقی دارەکان (جسری سەر پەنجەرەکان) کە درێژیەکەی سنوردار بوو بەگوێرەی ئەو مەوادانەی کە دەکرا لە چواردەور بەدەستبێن و دروست بکرێن و بەرزبکرێتە بە دەست بۆ جێگای دانانیان. تاکە ڕێگا بۆ دروستکردنی پەنجەرەی گەورە کاتێک پانیەکەی سنوردار بێت، ئەوەیە کە درێژی بکەیت بە باری ستوونی دا.

ڕێگا هاوچەرخەکانی دروست کردن بە ستیل و کۆنکریت ڕێگایان خۆشکردووە بۆ دروستکردنی سپانی درێژ و گەورە، بۆیە پەنجەرەی بینا هاوچەرخەکان دەکرێ هەموو جۆرە پرۆپۆرشنێکیان هەبێت، بەڵام بەزۆری پرۆپۆرشنێکی ئاسۆیان پێ ئەدرێت، هۆکاری ئەمەش بەڕادەیەک بۆ ئەوەیە تا لە ڕووی جوانی یەوە لە پەنجەرەی ترادیشنەڵ جیا بکرێتەوە.

بینای تradیشنەڵ دیوارەکانی دەرەوەیان ئەستوورن. بینا مۆدێرنەکان دیواری باریکیان هەیە.

تەلارسازی تradیشنەڵ دیوارەکانی دەرەوە بەکاردێنێت بۆ هەڵگرتنی کێشی بینایەکە. دیوارەکان پێویستە ئەستوور بن چونکە قورساییەکی زۆریان دەکەوێتە سەر هی سەقف و کەلوپەل و دیوارەکانی سەرووی خۆیان، کە ئەمانیش لۆدەکان ئەگوازنەوە بۆ زەوی. بۆ نمونە دیوارەکانی دەرەوەی بینای مۆنادنۆک لە بنکەدا شەش پێ ئەستوورن (نزیکەی ١,٨م).

زۆرینەی بینا مۆدێرنەکان فرێمێکی ستیل یان کۆنکریتی جسر و پایە بەکاردێنن بۆ هەڵگرتنی لۆدەکانی سترەکچەر و گواستنەوەی کێشی بینا بۆ زەوی. دیوارەکانی دەرەوە دراونەتە پاڵ ئەو فرێمەو بەهۆیەوە ڕاگیر کراون، بۆیە دیوارەکان تەنها وەکو بەربەستێک بەکاردێن بۆ کەش و هەوای دەرەوە. بەمشێوەیە دەکرێ دیوارەکان زۆر باریکتر بن وەک لەوانەی بینا تradیشنەڵەکان. هەروەها دیوارەکان ڕاستەوخۆ لەسەر زەوی دانانیشن ئەگەرچی بە ڕووکەش لەوانەیە وا دەرکەون. بۆ نمونە کاتێک بەرد یان کەرپوچ بەکاردێت بۆ داپۆشینی باڵەخانەیەک، دیوارە بەردینەکان لەسەر یەکتری دانانرێن لە زەوی یەوە تا ئەگاتە چل نهۆم بەڵکو ڕاگیرکراون بە پایە و جسر هەموو نهۆمێک یان دوو نهۆمێک.

بینای مۆنادنۆک، شکیکاگۆ، ١٨٩١
تەلارساز: بێرنهام و ڕوت

تەلارسازی ترادیشنەڵ لە دارِشتنی دا نیزامێکی سێ بەشی بەکاردێنێت کە پێک دێت لە بنکە، ناوەڕاست، بەشی سەرەوە.

بنکەی بینای ترادیشنەڵ وا دیزاینکراوە کە وەزیفەی خۆی نیشان بدات وەکو پاڵپشتێکی ستراکچەر بۆ نهۆمەکانی سەرەوەو گواستنەوەی لۆدەکانیان بۆ زەمین. بنکەی بینا ڕوکەشێکی بەردینی پێدراوە، بەردەکان و کەلێنی نێوانیان بەجۆرێک دروستکراون کە بنکەی بیناکە قورس و ئەستوور نیشان بدات. بەشی سەرەوەی بینای ترادیشنەڵ بەشێوەیەکی ڕەمزی وەکو کڵاو یان تاج وایە کە لە سکایلاین و لەدوورەوە مەبەست و وەزیفەی بیناکە نیشان ئەدات.

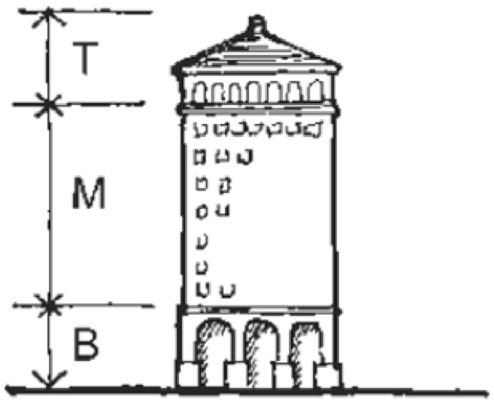

”کەمتر زیاترە.“
LESS IS MORE

-لودویگ میس ڤان دێر ڕۆوە

خانووی Farnsworth، ئیلینۆی - ئەمریکا، ١٩٥١
تەلارساز: لودویگ میس ڤان دێر ڕۆوە

”کەمتر بێزارکەرە.“
LESS IS A BORE

- ڕۆبەرت ڤێنتوری

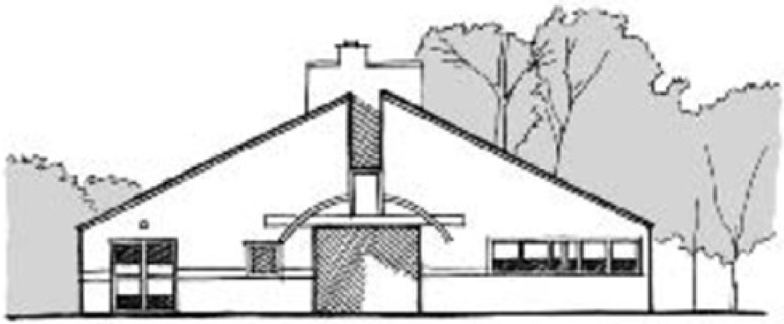

خانووی ڤانە ڤێنتوری، پەنسلڤانیا - ئەمەریکا، ١٩٦٢
تەلارساز: ڕۆبەرت ڤێنتوری

کاتێک چەند ئاستێکی جیاواز ئەدەیت بە زەمینی نهۆمێک، ئەوا خۆت بەدوور بگرە لە دانانی قادرمەی دیک ڤان دایک.

دانانی تەنها یەک ستێپ لەنێوان ئاستەکانی نهۆمێک دا بەس نیە بۆ دروسکردنی جیاوازیەکی مانابەخش لە سپەیسی نهۆمەکەدا. ئەمە زۆرجار دەبێتە لەمپەرێک بۆ کەوتنی خەڵک و سکالای یاسایی لێ دروست دەبێت. دانانی سێ ستێپ بەلای کەمەوە وا ئەکات کە جیاوازیەکە مەعقول بێت.

*دیک ڤان دایک Dick Van Dyke ئەکتەرێکی کۆمیدی ئەمەریکی یە، ناسراوە بەوەی کە لە فیلمەکانی دا بەدواوەدا ئەکەوێت بەشێوەیەکی موحریج.

کاتێک پلانی نهۆمێک یا گریدی پایەکان یان هەر بەشێکی بیناکە ئەسورێنیت یان خواری ئەکەیتەوە، وا بکە کە مانایەک بدات بەدەستەوە.

دانانی فەزا و دیوار و پایەکان یان هەر ئیلیمێنتێکی دیکەی تەلارسازی بەشێوەیەکی نا ئەندازەییانە تەنها لەبەرەوەی کە لە گۆڤارە باوەکانی تەلارسازی دا بینیووتە، بەهانەیەکی دیزاینی لاوازە. بەلأم ئەگەر کارێکی وابکەیت بە مەبەستی دروستکردنی شوێنێک بۆ کۆبوونەوە، ئاراستە کردنی ڕێڕەوێکی هاتووچۆ، تیشک خستنە سەر دەروازەیەک، کردنەوەی دیمەنێک، دەرخستنی مۆنۆمێنتێک، گونجاندنی لەگەڵ شێوەی ئەندازەیی جادە، ئاراستەکردنی بەرەو ڕۆژ، یان ئاماژە بدات بە ئاراستەی مەککە، ئەمانە بەهانەیەکی مەعقولن.

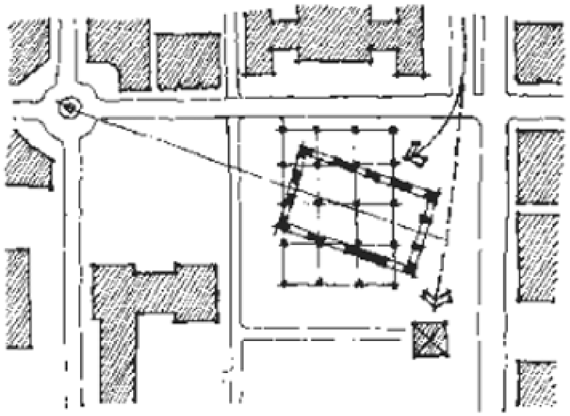

هەمیشە پایەکانی سترەکچەر لەسەر پلانی نهۆمەکان نیشان بدە تەنانەت لە دەستپێکی پڕۆسەی دیزاین دا.

نیشاندانی سیستەمی سترەکچەر لەسەر پلانی نهۆمەکان بەدرێژایی پڕۆسەی دیزاین، تەنانەت ئەگەر شتێکی سادەش بێت تەنها خاڵ و پەڵەی بچووک بێت، یارمەتیت ئەدات لە ڕێکخستنی سپەیس پرۆگرام و هانت ئەدات وەکو بینایەکی ڕاستەقینە بیر لە دیزاینەکەت بکەیتەوە. لەڕاستیدا ئەو تەلارسازەی کە بە ووردی یەوە بایەخ بە سترەکچەر نەدات، لەوانەیە سیستەمێکی سترەکچەری نەخوازراو ببینێتەوە کە سەپێنراوە بەسەر دیزاینەکەی دا لەلایەن ئەندازیاری شارستانی یەوە.
دانانی پایەکان و دیاریکردنی ڕادەی لەیەک دووریان ئامانج لێی دروستکردنی یەکێتیەکی بەصەری و چوستیەکی بیناکاری یە. لە بینای ئاسایی سترەکچەری تەختە دا هەموو ١٠-١٨ پێیەک (نزیکەی٣-٥,٥ مەتر) ڕیزێک پایە یان دیواری ڕاگر دائەنرێت، لە بینای بارزگانی ستیل و کۆنکریت دا ئەو ژمارەیە دەبێتە ٢٥ - ٥٠ پێ (٧,٦ - ١٥,٢ مەتر). سیستەمی سترەکچەر بۆ هۆڵەکانی نمایش کردن و یاریگاکان و سپەیسی هاوشێوەی ئەمانە دەکرێ سپانێکیان هەبێت کە ٩٠ پێ یان زیاتر بێت (٢٧,٥ مەتر بەنزیکەیی).

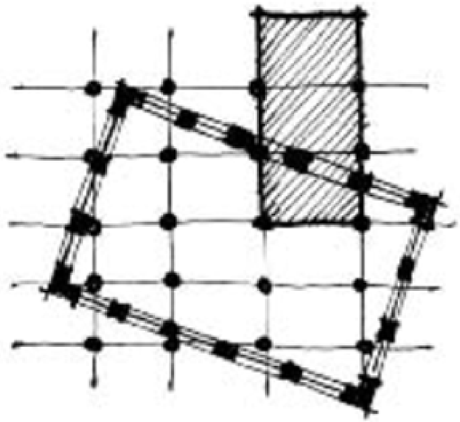

پایەکان تەنها ئیلیمێنتکی سترەکچەر نین، بەڵکو ئامرازێکیشن بۆ ڕێکخستن و پێکهێنانی فەزا.

هەرچەندە گومان لەوەدا نیە کە مەبەستی سەرەکی پایەکان بریتی یە لە ڕاگرێکی ئینشائی، بەڵام نرخ و بەهای دیکەشیان هەیە: ڕیزێک پایە دەتوانێت سپەیسەکانی لایەک دیاری بکات و جیایان بکاتەوە لە سپەیسەکانی لایەکی دیکە، ڕێڕەوی هاتووچۆ جیابکاتەوە لە جێگاکانی کۆبوونەوە، وەکو ئیلیمێنتێک کاربکات بۆ نیشاندانی ڕێگا لە ناو بیناکان دا، یان وەکو ئیلیمێنتێکی ئیقاعی کاربکات لەسەر ڕووی دەرەوەی بیناکان.
شێوەی جیاوازی پایەکان کاریگەری جیاوازییان هەیە: پایەی چوارگۆشەیی بێ ئاڕاستەن، پایەی لاکێشەیی ئاڕاستە دروست ئەکەن، پایەی بازنەیی دەبێتە هۆی دروستکردنی هەستێکی ڕۆیشتووانەی فەزا. شێوەی ئاڵۆزی پایە لە تەلارسازی ترادیشنەڵ دا بەکاردەهێنرا بۆ دروستکردنی سپەیسی تێکهەڵکێش بەشێوەیەکی سەرنجڕاکێش.

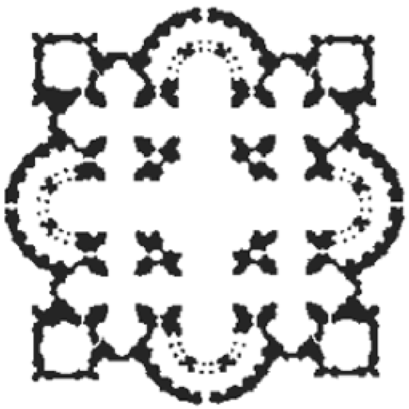

بازیلیکای قەشە پیتەر ڕۆم -ئیتاڵیا
دروستکراوە لەنێوان (١٥٠٦ - ١٦١٥)
تەلارساز: دۆناتۆ برامانتێ

پرێزەنتەیشنی گرافیکی باش پێویستە لەگەڵ تاقیکردنەوەی ١٠ پێی دا بگونجێت (٣ مەتر)

ئیلیمێنتە سەرەکیەکانی ناو ئەو ڕەسمانەی کە هەڵیان ئەواسی بۆ پرێزەنتەیشنی ستۆدیۆی دیزاین - بە تایبەتی ناو و ناونیشانەکان - پێویستە لە دووری ٣ مەتر بخوێنرێتەوە.

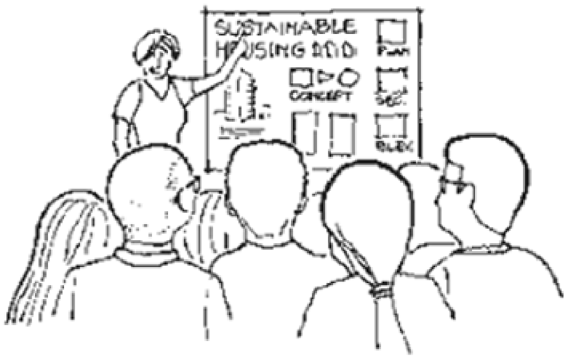

دیزاین کردن لە سێکشن

دیزاینەری باش لەنێوانی سێکشن و پلانەکان دا دێن و دەچن لە کاتی دیزاینکردن دا، ڕێگا دان بە یەکێکیان تا ئەوەی تر تەواو بکات یان هەڵەو کەموکوڕیەکانی دەربخات. دیزاینەری لاواز بە پلانەکانەوە خەریک ئەبێت ئینجا دواتر سێکشنەکانی بینا دەکێشێت وەک پێشتر لە پلان بڕیاریان لەسەر دراوە. بەڵام دەکرێ بوترێت کە سێکشنەکان سەدا ٥٠ی ئەزموونکردنی بینا نیشان ئەدەن. لە ڕاستیدا هەندێ سایت (وەک ئەوانەی کە لێژیەکی زۆریان هەیە) وە هەندێ جۆری بینا (وەک ئەوانەی کە پێویستیان بە فەزای بەرز هەیە لەناوەوە، ئەوانەی ڕێکخستنێکی وردیان ئەوێت لە شوێنی بەیەکگەیشتنی نهۆمەکانیان دا، یان ئەوانەی پێویستیەکی زۆریان هەیە بە ڕووناکی ڕۆژ) دەبێت لە سێکشن دیزاینیان بکەیت تەنانەت پێش بیرکردنەوە لە پلانی نهۆمەکان.

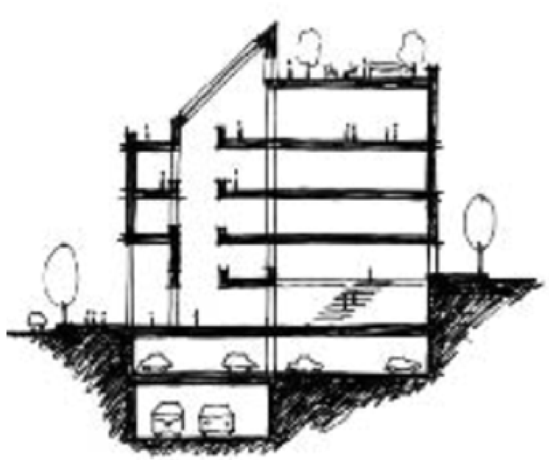

گریمانەیەکی هەڕەمەکی نەسەلمێنراو

پلانی نهۆم لۆجیکی ڕێکخستنی بینایەک نیشان ئەدات، سێکشن ئەزموونکردنی سۆزداریانەی بیناکە لە خۆیدا بەرجەستە ئەکات.

لە پێرسپێکتیڤ دا دیزاین بکە

ئەندازیارانی تەلارسازی کەسانی پسپۆڕن لە خوێندنەوەو وەرگێڕانی ڕسوماتی ئۆرثۆگرافی (پلان، سێکشن، ئێلەڤەیشن)، بەڵام باسترین تەلارسازیش ناتوانێت بەم ڕێگایە لە هەموو شتێکی بیناکە تێبگات. ڕەسم کردنی چەند پێرسپێکتیڤێکی دیوی دەرەوەو ناوەوەی بیناکە بە سکێچ لە درێژەی پڕۆسەی دیزاین دا، ڕێگات بۆ خۆش ئەکات تا پێشبینیەکانت هەڵسەنگێنیت دەربارەی ئەوەی کە بینایەکەت چۆن دەرئەکەوێت و ئیش ئەکات ، وە چ هەستێک دروست ئەکات لە ئەزموونی ڕاستەقینەی بیناکەدا، هەروەها بۆ نیشاندانی ئەو دەرفەتانەی دیزاین کە لە ڕسوماتی دوو دووری دا دەرناکەون.

چۆن بە سکێچ وێنەیەکی پێرسپێکتیڤی یەک-خاڵی دروست بکەین هی ژوورێکی لاکێشەیی:

١. دیواری دواوەی ژوورەکە بە پرۆپۆرشنیکی تەواو بکێشە، لە وێنەکەدا دیواری کۆتایی ٨ پێ پانەو ١٢ پێش بەرزە (٢,٦ بە ٣,٦ مەتر)، مانای وایە کە پانیەکەی یەک و نیو هێندەی بەرزیەکەیەتی.
٢. بە کاڵی ڕاستەهێڵیکی ئاسۆیی بکێشە لەم سەرەوە بۆ ئەوسەری لاپەرەکە (ئەو خەتە ناودەبرێت بە HL)، خەتی HL بریتی یە لە بەرزی ئاستی چاوی تۆ لەسەر زەوی نهۆمەکە، ئەگەر بالای تۆ ٥ پێ و ٦ ئینج بێت (١,٧ م)، ئەوا بەرزی ئاستی بینینت HL نزیکەی ٥ پێ ئەبێت (١,٥٢ م) واتە پێنج لەسەر هەشتی بەرزی بیناکە.
٣. خاڵێکی نەمان VP لەسەر خەتی HL دیاری بکە، خاڵی نەمان شوێنەکەی تۆ نیشان ئەدات وەکو بینەرێکی دیمەنەکە، سەبارەت بە دیواری لایەکان. لێرەدا بینەرەکە ٣ پێ دوور دانراوە (نزیکەی ١م) لە دیواری لای چەپ.
٤. لە خاڵی VPەوە بە کاڵی خەت بکێشە بۆ هەر چوار گۆشەی ژوورەکە، ئینجا خەتەکان تۆختر بکەو درێژیان بکەوە تا لێواری لاپەڕەکە، بەشە تۆخەکەی ئەو خەتانە سنورەکانی دەرەوەی ئەو فەزایە نیشان ئەدات.
٥. بۆ دروستکردنی فیگەری کەسێک کە هەمان بەرزی بینەرەکەی هەبێت، سەری فیگەرەکە لەسەر خەتی HL دابنێ، ئینجا قەبارەی فیگەرەکە کەم و زیاد بکە لە کاتی دانانی لە پشتەوەتر یان لە پێشەوەتر بەگوێرەی شوێنەکەی.

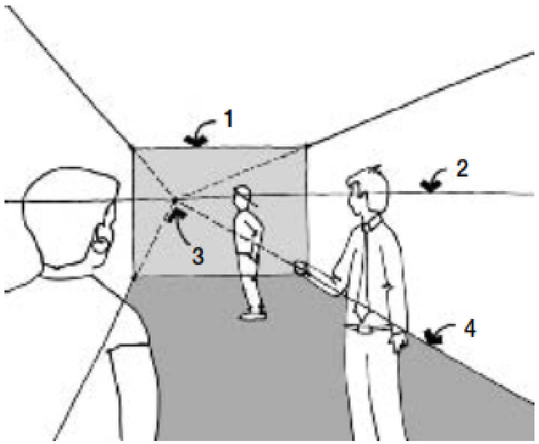

دیزاین بکە بە یاریدەی مۆدێل

مۆدێلی سێ دووری چ بەشێوەیەکی ماددی بێت یان ئەلیکترۆنی، یارمەتیت ئەدات لە تێگەیشتنی پڕۆژەکەت بەشێوازی تازە. بەسودترین مۆدێل بۆ دیزاین کردن بریتی یە لە ماس مۆدێل mass model، کە لە مەتیریاڵی سادە و بەخێرایی دروست ئەکرێت، لەڕێگای ئەو مۆدێلانەوە ئەتوانی هەڵبژاردە جیاوازەکانی دیزاین کە بیریان لێ ئەکەیتەوە هەڵسەنگێنیت و لەگەڵ یەکتریدا بەراوردیان کەیت.

ئەو مۆدێلانەی بە سەرنجێکی زۆرەوە کاریان لەسەر کراوە presentation models سوودیان نیە وەکو ئامرازێکی دیزاین، چونکە مەبەستی ئەو جۆرە مۆدێلانە بۆ بە دۆکیومێنت کردنی بڕیارەکانی دیزاینە کە خۆیان دراون (پڕۆژەی تەواو) نەوەک یارمەتیدان بۆ هەڵسەنگاندنی ئەو ئایدیانەی کە بیریان لێ ئەکەیتەوە لەپڕۆسەی دیزاین دا.

دوو گرینگترین کلیل بۆ ڕێکخستنی پلانی نهۆمێک بەشێوەیەکی کاراو چالاک بریتی یە لە ڕێکخستنی پەیوەندیەکانی نێوان سۆلید و ڤۆید، وە چارەسەرکردنی سێرکیولەیشن.

لە پرۆسەی دیزاین کردندا وەزیفە ناوەندیەکانی بینا (ژووری تەوالێتەکان، ژووری مەخزەنەکان، ژوورە میکانیکیەکان، شەفتی مەسعەدەکان، قادرمەی فریاگوزاری، وە هاوشێوەی ئەمانە) وەکو سۆلید لێیان بڕوانە. فەزا ناوەندییەکان بەگشتی بەیەکەوە کۆمەڵ کراون یان لەنزیکی یەکتری یەوە دانراون. ڤۆیدەکان بریتین لە فەزای گەورەتر و سەرەکیتری بینا (وەکو لۆبیەکان، تاقیگەکان، جێگاکانی پەرستن، گالەری نمایشکردن، ژوورەکانی خوێندنەوەی کتێبخابە، هۆڵی کۆبونەوەکان، هۆڵی لەشجوانی، ژووری دانیشتن، ئۆفیس، شوێنەکانی دروستکردن، وە هەروەها). حەل کردنی پلانی نهۆمێک مانای دروستکردنی پەیوەندییەکی پڕاکتیکی و لەبارە لەنێوان فەزا ناوەندی و فەزا سەرەکیەکانی سپەیس پرۆگرام.

سێرکیولەیشنی بینایەک – ئەو شوێنەی کە خەڵک پێیدا ئەڕوات – پێویستە کە سپەیسەکانی ناو پرۆگرام بەیەکەوە ببەستێتەوە لەگەڵ قادرمەو لۆبی و مەسعەدەکان بەشێوەیەکی لۆجیکی و سەرنجراکێش: سیستەمی سێرکیولەیشن دەبێت لە ڕووی وەزیفەیی یەوە بەشێوەیەکی چالاک ئیش بکات (بەتایبەتی لەکاتی ئاگر کەوتنەوەدا)، وە لەڕووی جوانیشەوە بەهەمان شێوە بۆ نمونە پێشکەشکردنی موفاجەئەیەکی خۆش، دیمەنی پێشبینی نەکراو، گۆشەی دڵڕفێن، دروستکردنی فرەچەشنی لە ڕووناکی بەشێوەیەکی گونجاو، وە ئەزموونی دیکەی سەرنجڕاکیش بەدرێژایی ڕێگاکە.

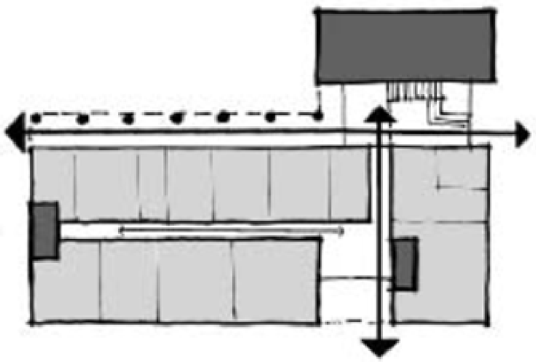

زۆرینەی ئەو بینایانەی کە واجب ئەدرێن لە ستۆدیۆکانی دیزاین لە بەشی تەلارسازی دا، وەکو کتێبخانە، مۆزەخانە، بیناکانی تر، دەکرێ بەشێوەیەکی چالاکانە ڕێکبخرێن لەڕێگای جێبەجێ کردنی ئەو بیرۆکەیەی لویس کان: فەزای خزمەتکراو served، فەزای خزمەتکار servant.

فەزای خزمەتکراو/خزمەتکار هاوشێوەو چونیەکەن لەگەڵ فەزای ناوەند/فەزای سەرەکی پرۆگرام. لویس کان زیرەکانە فەزا خزمەتکراوەکانی بەیەکەوە کۆکردەوە بەشێوازێک کە بگونجێت لەگەڵ پێداویستی یە وەزیفییەکانی بیناکەو لە هەمان کاتیشدا ئیقاعێکی هێمن و شاعیرانە بداتە هەموو بیناکە،

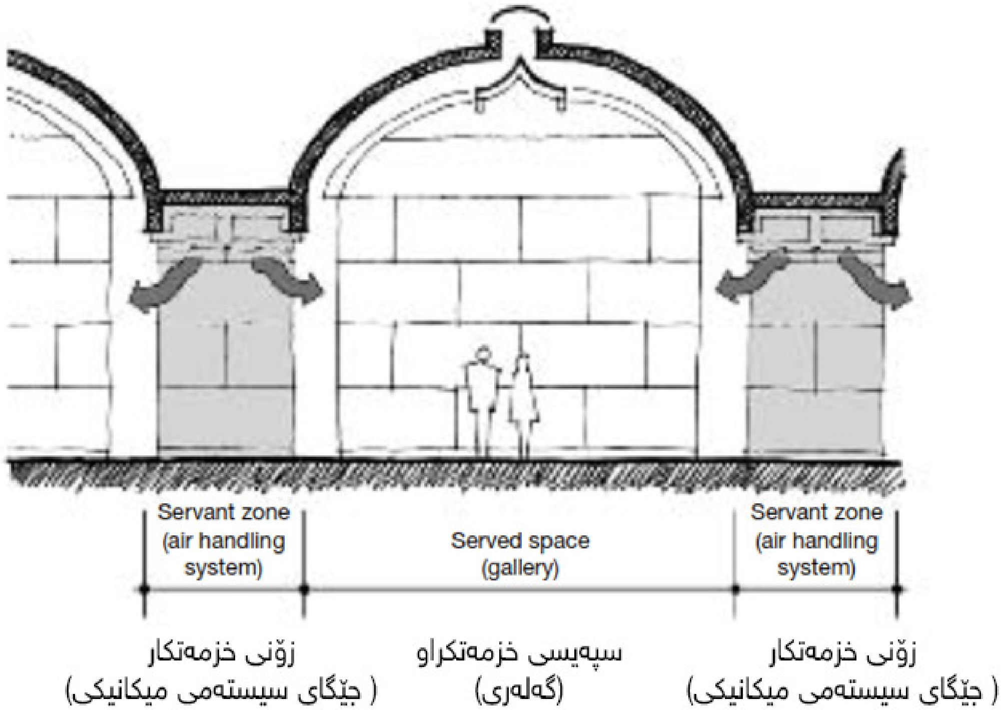

مۆزەخانەی هونەری کیمبێڵ
Kimbell Art Museum
تێکساس، ئەمەریکا، ١٩٧٢
تەلارساز: لویس کان

ڕەسمی ئەو بۆکسە بکێشە کە تەنەکەی لێەوە هاتووە.

لەبەرەوەی بیناکان لێواری تیژ و دیاریان هەیەو بەزۆریش شێوەکانیان لاکێشەیی ڕاست و ڕێکن، ڕەسمکردنیان ئاسانە. هەرچۆنێک بێت زۆرێک لەو شتانەی کە ئەندازیارانی تەلارسازی وێنەی ئەکێشن (وەکو ئۆتۆمبێل و کەلوپول و درەخت و خەڵک) شێوەیەکی نارێکیان هەیە. کاتێک تەنێک زۆر ئاڵۆز دیارە بۆ وێنەکێشان، سەرەتا ئەو بۆکسە بکێشە کە بە خەیاڵی خۆت پێت وایە ئەو تەنەی لێوە هاتووە، ئینجا تەنەکە لەناو ئەو بۆکسە سادەیەدا بکێشە.

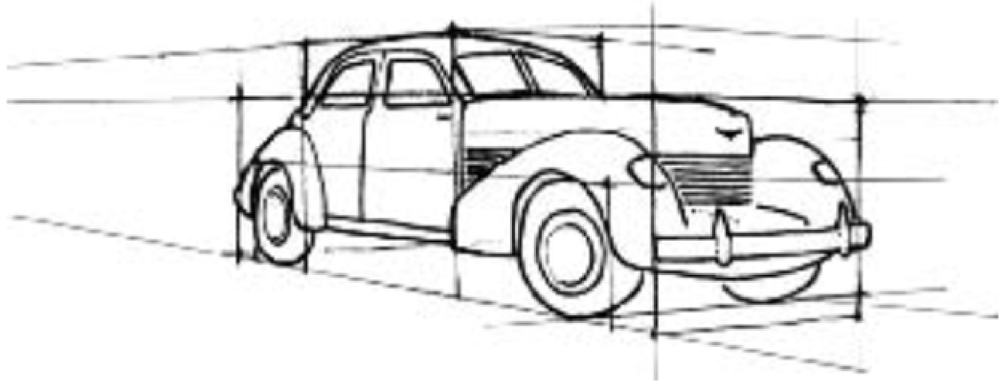

زیاد دیزاینکردن
Overdesign

لە دەستپێکی پرۆسەی دیزایندا، سپەیسەکان بە رێژەی ١٠% گەورەتر دروست بکە لەو رووبەرەی کە لە سپەیس پرۆگرام دا بۆی دیاریکراوە. چونکە لە کاتی پرۆسەی دیزاین دا داواکاری زیادە دێنە پێشەوە بۆ سەر رووبەر - وەک ژووری میکانیکی، پایەکان، مەخزەن، بۆشایی بۆ هاتووچۆ، ئەستوری دیوار و سەد شتی تر کە لەکاتی دانانی سپەیس پرۆگرام دا پێشبینی نەکراون.
ئامانجی ئۆڤەردیزاین بۆ ئەوەنیە کە بینایەکی گەورە دروست بکرێ زیاد لەوەی کەپێویستە بەڵکو بۆ دیزاینکردنی بینایەکە کە قەبارەیەکی راست و دروستی هەبێت.
لە حاڵەتێکدا ئەگەر هاتوو سپەیسە زیادەکە وادەرکەوت کە بێ سوودە، ئەوا ئاسانتر دەبێت بۆت کە بینایەکی گەورە بچووک بکەیتەوە وەک لەوەی کە فەزای زیاتر دروست بکەی لە کاتێکدا کە جێگا نەبێت.

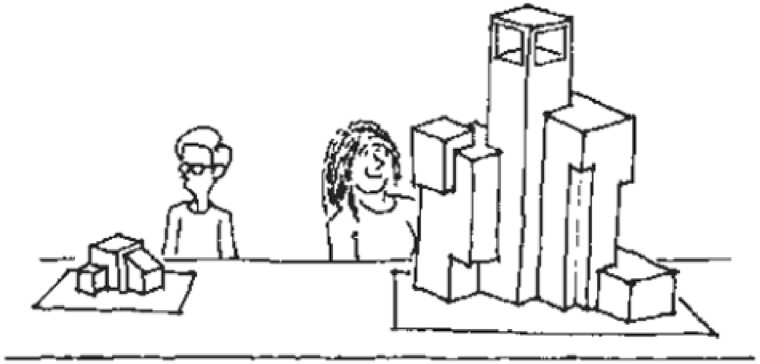

هیچ سیستەمێکی دیزاین تەواو نیەو ناشبێت تەواو بێت

دیزاینەران زۆرجار دەربەست ئەبن بە نیەتێکی باش بەڵام بروایەکی هەڵە بەوەی کە چارەسەرێکی باشی دیزاین بە تەواوی گونجاوەو هەموو دیوەکانی کێشەی دیزاین لەخۆی دەگرێت بەبێ هەڵاوێردن. بەڵام هەندێ حاڵەتی لەگەڵ یەک نەگونجان دەکرێ پرۆژەکەت دەوڵەمەند بکەن و سیمایەکی مرۆیی بدەن بە بەشەکانی دیزاینەکەت. لە ڕاستی دا هەڵاوێردەکانی یاسایەک زۆرجار لە خودی یاساکان سەرنجڕاکێشترن.

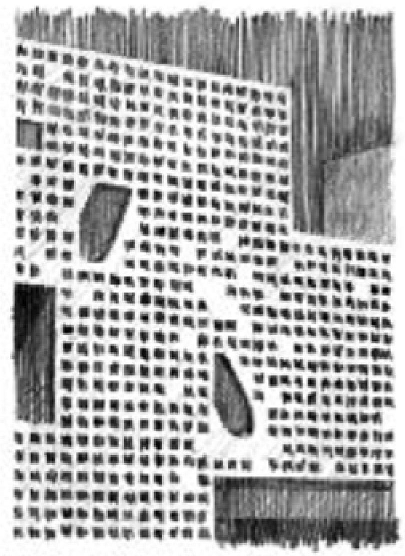

وردەکاری واجیهە، هۆڵی سیمۆنس لە پەیمانگای MIT، ئەمەریکا، ٢٠٠٢
تەلارساز: ستیڤن هۆڵ

”سەرکەوتنی شاکارەکان بەهۆی بێگەردیانەوە نیە لە هەڵە - لەڕاستیدا ئێمە چاوپۆشی ئەکەین لە هەبوونی هەڵەی کوشندە لە هەمووڤیان دا - بەڵکو بەهۆی مەزنی توانای بڕواپێهێنانی عەقڵێکە کە توانیوویەتی گۆشنیگای خۆی بەمشێوەیە بگەیەنێت.“

- ڤێرجینیا وۆڵف

لە کتێبی: مەرگی پەپولە

هەموو کاتێک قادرمەکانی فریاگوزاری لە دوو سەری کۆتایی ئەو بینایە دابنێ کە دیزاینی ئەکەیت، تەنانەت لە قۆناغە سەرەتایەکانی پڕۆسەی دیزاین دا.

ئاسانە وابیربکەیتەوە کە دیزاینەرێک شتی گرینگتری هەیە پێیەوە سەرقاڵ بێت وەک لە قادرمەی فریاگوزاری، بەڵام قادرمەی فریاگوزاری گرینگی و پەیوەندیەکی زۆری هەیە بە کارکردنی گشتی بیناکەوە. ئەگەر هاتوو لایەنی سەلامەتی ڕەچاو نەکەیت لە پڕۆسەی دیزاین کردندا، دەبێ پێشبینی ئەوە بکەیت کە ڕۆژێک لەپێش دادوەر بەرگری لە بێ موبالاتی خۆت بکەیت.

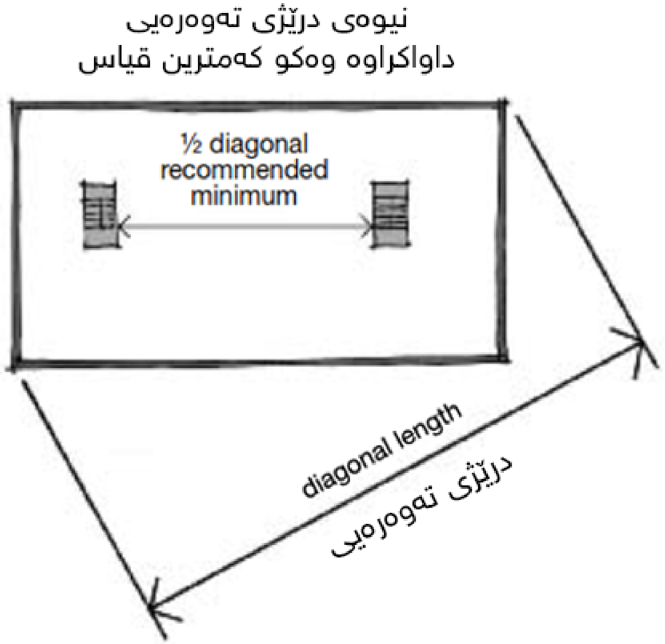

ناونیشانی سەرنجڕاکێش بۆ ڕسومات

قەڵەم مارکەر بەکاربێنە کە نوکێکی گەورە و ڕەنگێکی کاڵی هەبێت بۆ دروستکردنی پیتی بچوکی تەلارسازیانە (پیتی سمۆڵ)، ئینجا بە دەوری شێوەی پیتەکاندا بڕۆرەوە بە قەڵەم جافێکی ڕەشی نوک باریک.

زاڵ بوونێکی ڕاستەقینە بەسەر پڕۆسەی دیزاین دا، هەستێکی وا دروست ئەکات کە کەسەکە کۆنترۆڵ لەدەست دەدات بەسەر پڕۆسەی دیزاین دا.

پڕۆسەی دیزاین زۆرجار خاوەنی ڕێچکەو بونیادێکی دیاریکراوە بەڵام پڕۆسەیەکی میکانیکی نیە. پڕۆسەی میکانیکی هەر لەسەرەتاوە دەرەنجامەکانی دیارن، بەڵام پڕۆسەی داهێنەرانە کۆشش ئەکات بۆ بەرهەم هێنانی شتێک کە پێشووتر بوونی نەبووبێت. بوون بە داهێنەرێکی ڕاستەقینە مانای ئەوەیە کە نازانیت چیت دێتە پێشەوە و بۆ کوێ ئەڕۆیت، سەرەڕای ئەوەی کە بەرپرسی لە بەڕێوەبردنی ئەو پڕۆسەیە. ئەمەش شتێکی گەرەکە جیاوازبێت لە کۆنترۆڵکردنی تەقلیدی و زۆردارەکیانە. بەتوندی دەست نەگرتن بە پڕۆسەیەکەوە لەوانەیە کارێکی باش بێت.

بە ئارامی و خۆڕاگری یەوە ئیش لەسەر پڕۆسەی دیزاین بکە، لاسایی نمونە باوەکان مەکەرەوە بۆ پڕۆسەی داهێنەرانە وەک ئەوەی پێت وابێت ئیلهام یەکجار بێت و بە پەلە پڕوزکێش بۆت بێت. هەوڵ مەدە بینایەکی ئاڵۆز بە یەک دانیشتن و بە یەک حەفتەش حەل بکەی. قەلەقی و نادڵنیایی قبوڵ بکە. هەستی سەرلێشێوان و ونبوون کە لە زۆربەی کاتەکانی پڕۆسەی دیزاین دا ئامادەیی دەبێت، وەکو شتێکی ئاسایی وەری بگرە. هەوڵ مەدە قەلەقیەکەت بڕەوێنیتەوە لەڕێگای خۆبەستنەوە بە چارەسەرێکی دیزاینی پێشوەختەوە، دواتر دەستبەرداربوون لێی دەرەنجامێکی باشی نابیت.

ستایلی ڕاستەقینەی تەلارسازی لە دەرەنجامی هەوڵێکی ئاگایانەوە دروست نابێت بۆ دروستکردنی شێوەو ڕواڵەتێکی دیاریکراو. بەڵکو بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ و بە ڕێکەوت سەرهەڵئەدات لە پڕۆسەیەکی گشتگیرەوە.

ئەوکەسانەی هەستان بە دروستکردنی خانووە کۆڵۆنیاڵەکان لە ئەمەریکا ساڵی ١٧٤٠، بەمشێوەیە بیریان نەکردۆتەوە وەک ئەوەی ئێمە زۆرجار بیری لێ ئەکەینەوە کە '' حەزم بە خانووە کۆڵۆنیاڵەکانە، با خانووێک لەسەر ئەو ستایلە دروست بکەین''. بەڵکو خانووەکان بەشێوەیەکی مەعقول ڕاستەوخۆ لە مەواد و کەرستەو تەکنەلۆجیای بەردەست دروست ئەکران، بە لەبەرچاوگرتنی سکێڵ و پڕۆپۆرشن و هارمۆنی. پەنجەرەی خانووە کۆڵۆنیاڵەکان شوشەکانیان بچوک بوون و لەچەند پارچەیەک پێکدەهاتن، نەک لەبەر هەبوونی ئارەزوو و خواستێکی دیاریکراو بۆ دروستکردنی پەنجەرەیەک کە شێوەکەی بچێتەوە سەر شێوازی کۆڵۆنیاڵی، بەڵکو تەکنەلۆجیای ئەو ڕۆژگارە تەنها ڕێگای بە بەرهەم هێنان و گواستنەوەی لەوحەی بچووکی شوشە ئەدا. داخەری پەنجەرەکان Shutters ئامانجێکی وەزیفەییان هەبوو نەوەک ڕازاندنەوەو دیکۆرەیشن، هەرکاتێک کە پێویست بووبایە ئەوا لەسەر پەنجەرەکانەوە دائەخران بۆ دابینکردنی سێبەر و بڕینی تیشکی ڕۆژ. تەلارسازی کۆڵۆنیاڵ کە لەو ئیعتیبارانەوە پەیدابوو پێشووتر نەخشەڕێگایەکی تایبەتی بۆ دیاری نەکرابوو، بەڵکو بەشێوەیەکی سادە ئەو خانووانەی ئەمەریکا بۆیە کۆڵۆنایاڵی بوون، چونکە کۆڵۆنیاڵیستەکان کۆڵۆنیاڵ بوون.

هەموو هەوڵ و تەقەلاکانی دیزاین گوزارشت لە ڕۆحی سەردەم ئەکەن.

زایتگایست zeitgeist زاراوەیەکی ئەڵمانی یە بە مانای ڕۆحی سەردەم دێت. زایتگایست بریتی یە لە هۆشداری و ئەخلاقیات و بەهاکانی سەردەمێکی دیاریکراو، میزاجی گشتی خەڵکەکەی، سەدای گوتاری گشتی، تام و بۆی ژیانی ڕۆژانە، مەیل و لایەنگیریە فکریەکان کە بنچینەی هەوڵەکانی مرۆڤ پێکدەهێنێنن. بەهۆی زایتگایستەوە چەندین ترێندی هاوتەریب بەلام ناچونیەک دروست ئەبن لەناو ئەدەبیات، ئایین، زانست، تەلارسازی، هونەر، وە بواری دیکەی داهەێنەرانە.

کارێکی مەحاڵە کە بتوانین هەموو چاخەکانی مێژووی مرۆڤایەتی بە تەواوی دیاری بکەین، بەلام دەتوانین ترێندە سەرەکیەکانی بیری رۆژئاوایی کورت بکەینەوە بەمشێوەیەی خوارەوە:

چاخی کۆن: ئارەزووی پەسند کردنی ئەو ڕاستیانەی کە لەسەر ئەفسانە بنیاترابوون.
چاخی کلاسیکی: بەرز نرخاندنی نیزام، عەقڵانیەت، دیموکراسی.
چاخی سەدەکانی ناوەڕاست: زاڵبوونی ڕاستیەکانی ئایینی ڕێکخراو.
چاخی ڕێنیسانس: باوەشکردنەوە بۆ زانست و هونەر.
چاخی مۆدێرن: پەسندکردنی ئەو ڕاستیانەی کە بەڕێگای زانستی ئاشکرا ئەکران.
چاخی پۆستمۆدێرن (ئێستا): ئارەزوی بڕوا هێنان بەوەی کە ڕاستی شتێکی ڕێژەیی یە یاخود مەحاڵە بزانرێت ڕاستی چی یە.

دوو گۆشەنیگای تەلارسازی

تەلارسازی ڕاهێنانە لە ڕاستی دا. بینایەکی باش بەرپرسە لە مەعریفەی جیهانی و بە تەواوی ڕاستگۆیە لە دەرخستنی فەنکشن و مەوادەکانی.

تەلارسازی ڕاهێنانە لە چیرۆک دا. تەلارسازی بریتی یە لە کەناڵێک بۆ گێڕانەوەی چیرۆک، کانقەسێک بۆ گواستنەوەی ئەفسانەکانی کۆمەڵگا، سەکۆیەک بۆ شانۆی ژیانی ڕۆژانە.

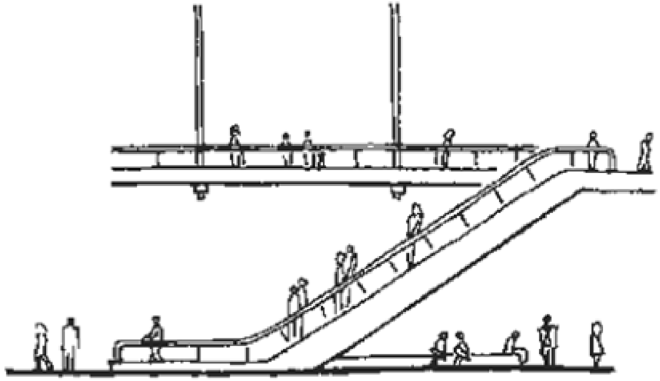

بەشێوەیەکی کاڵ و ناسک ئاماژە بدە بە کوالیتی مەوادەکان، لەجیاتی ئەوەی هەستی بە ڕەسم کردنیان بەوشێوەیەی کە لە ڕاستی دا هەن.

ڕسوماتی تەلارسازی چ بەدەست دروستکرابن یان کۆمپیوتەر، شێوەو دیمەنێکی کارتۆنی وەرەگرن ئەگەر هاتوو کەرپوچەکانت کردن بە ''کەرپوچی سوور'' و سەقفەکەشت کرد بە ''ئەسفاڵتی ڕەش''. هەوڵ بدە ئەو ڕەنگانە بەکاربێنیت کە کاڵ و سپاتن چونکە ئەمانە زیاتر ئاماژە بەخشن وەک لە ڕەنگی ڕاستەقینەی مەوادەکان. بە هەمان شێوە لە دیوارێکی کەرپوچ دا ڕەسمی تاک بە تاکی کەرپوچەکان مەکێشە، لە سەقفێکی تەختەیی دا ڕەسمی هەموو لەوحەکانی تەختە مەکێشە، یان ڕەسمی هەموو کاشیەکان مەکێشە لەسەر زەوی نهۆمەکە. بەڵکو بەسوکی و بەشێوەیەکی هەڵبژاردەیی ئاماژەیەک بدە بە کوالیتی مەوادەکان.

باڵکۆنی
شاری ئەنتیب، فەڕەنسا

بەسەر خودی خۆتدا زاڵ بە

ئەگەر دەتەوێت بناسرێیت بەوەی کە بینای باش و مەزن دیزاین ئەکەیت، ئەوە لەبیرکە کە خۆت دەتەوێت بیناکە چۆن بێت بەڵکو لەجیاتی ئەوە بپرسە کە بیناکە دەیەوێت چۆن بێت؟ پێویستە کێشەی دیزاین بە مەرجە تایبەتیەکانی خۆی یەوە چارەسەر بکرێت: داواکارییەکانی خاوەن ئیش، سروشتی جێگای پرۆژەکە، سپەیس پرۆگرامی بینا، وە چەندین خاڵی تر. ئەو فاکتەرانە خۆیان ئاماژە ئەدەن بە نیزامێکی زگماک لە پرۆژەکەدا کە دەبێت کاری لەسەر بکرێت پێش ئەوەی بیرورای تایبەتی تێکەڵ بە پرۆسەی دیزاین بکرێت.
هەوڵ بدە پرۆژەکانت بەها جیهانیەکان لە خۆیدا هەڵبگرێت و گوزارشتیان لێ بکات (وەکو وێڵبوونی مرۆڤ بەدوای مانا و مەبەست دا، یاری کردن بە تێکەڵەیەک لە روناکی و سێبەر لەسەر رووی دیوارێکی بە تێکسچەر، تێکەڵبوونی پەیوەندیە تایبەتیەکان و گشتییەکان، هەلی ئینشائی و جوانکاری کە لە مەوادەکانی بینا دا هەن) بەمشێوەیە ئەبینی کە ژمارەیەکی زۆری خەڵک کارەکانی تۆییان بەدڵ ئەبێت.

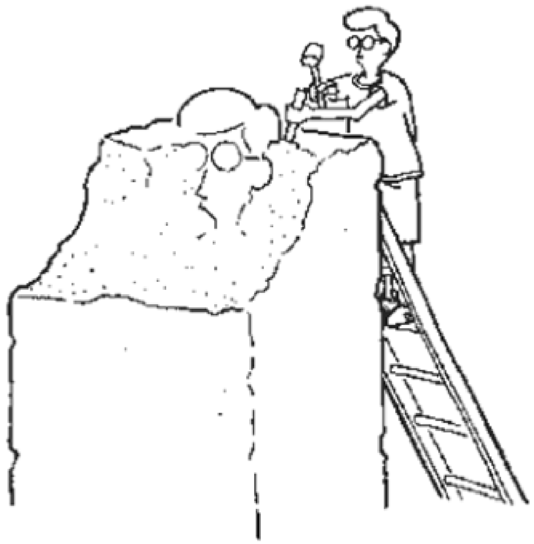

دانان و دیاریکردنی جیگای هەندێ فەزای دیاریکراو (anchors) لەناو بینا دا بە وریایەوە، دەبێتە هۆی دروستکردنی ئینتیریەرێکی چالاک.

فـەزای anchor بریتیـن لـەو بەشانەی سـپەیس پڕۆگـرام کـە خەڵـک بـەلای خۆیـان دا ڕائەکێشـن. بـۆ نمونـە دوکانـە گەورەکانـی بازاڕکـردن لەنـاو مۆڵەکانـدا دەخرێنـە کۆتاییەکانـی مۆڵەکـەوە بەرامبـەری یەکتـری چونکـە ژمارەیەکـی زۆری خەڵـک سـەردانیان ئـەکات. ئەوکەسانەی کـە لەنێـوان ئـەو دوکانـە گەورانـەدا دێـن و ئەچـن لەسـەر ڕێگایانـدا چەندیـن دوکانـی بچووکتـر ئەبینـن و ئەبـن بـە کڕیاریـان، ئەمـەش دەبێتـە هـۆی زیادکردنـی چالاکـی ئابووری و بەخشینی زیندوویەتی بە جوڵەی هاتووچۆی ناو مۆڵەکە.
ئایا لەپڕۆژەکـەت دا هیچ دەرفەتێکی وەها هەیە سەبارەت بە فـەزای anchor؟ هەوڵبدە لە سـەنتەرێکی تەرفیهـی دا مەدخـەل و ژووری لۆکـەرەکان بخەیتـە هـەردوو کۆتایـی هۆڵـی وەرزشـکردن. لـە هۆتێلێکدا مەسعەدەکان و فرۆنـت دێسـک کەمێـک لەیـەک دوورتـر دابنێ وەک لـەوەی کـە پێویسـتە. دووری نێـوان گـەراج و مەدخەلـی ئۆفیـس زیاتـر بکـە وەک لـەو قیاسـەی کـە پێـت وایـە گونجـاوە. بـەڵام لـە سـپەیسـی نێوانیـان دا هەنـدێ ئەزموونـی تەلارسازی سەرنجڕاکیش دروست بکە کە بەکارهێنەر بەلای خۆیدا کێش بکات.

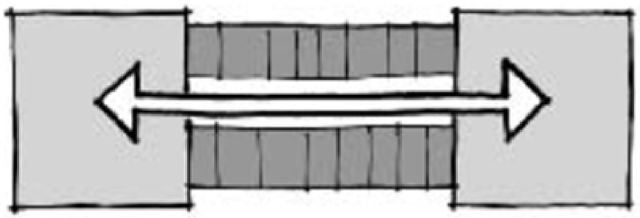

تەنێک، ڕووتەختێک، یان فەزایەک زیاتر هاوسەنگ و یەکگرتوو دەرەکەوێت ئەگەر هاتوو ئارتیکیولەیشنێکی لاوەکی بە ئاراستەیەکی پێچەوانەوە بڕوات بۆ شێوە ئەندازەییەکەی.

هەوڵ دە سەر ڕوتەختێکی لاکێشەیی ڕێ ڕێ بکەیت بەدرێژایی لایە کورتەکەی نەوەک تەریب بە لایە درێژەکەی. ڕێگایەکی هاتووچۆی درێژ لەناو بینا دا کەرت بکە بە دانانی چەند ئێلیمێنتێکی دابڕ. فەزایەکی چەماوە بەشێوەیەکی تیشکدار بەشبەش بکە نەک بەشێوەیەکی مەرکەزی. لەکاتی دانانی کاشیەکان دا تاقی بکەرەوە کە ئایا ئاراستەکردنی تەوەرەی درێژی کاشیەکان بەرەو تەوەرەی کورتی ژوورەکە بە باشترین شێوە دەرناکەوێت!.

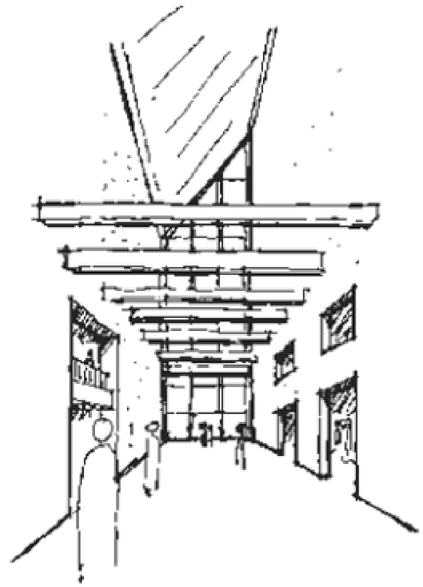

بیناکانی پشتەوە یا بینای فابریک، لە شاردا زۆرترین ژمارەیان هەیە. بینای ئۆبجێکت یان بیناکانی پێشەوە ئەو بینایانەن کە گرینگیەکی لەڕادەبەدەریان هەیە.

بینای فابریک ئەو بیانایانەن کە بۆ نیشتەجێ بوونی ئاسایی و بازرگانی بەکاردەهێنرێن. لە شارە سەرکەوتووەکان دا بینای فابریک تێکسچەرێکی فیزیایی یەکگرتوو پێکدەهێنن، کە بریتین لە دەلیلێک لەسەر فابریکی کۆمەڵایەتی شارەکان. بینای ئۆبجێکت وەکو کەنیسە، مزگەوت، بینای حکومی، کۆمەڵگای نیشتەجێبوونی تایبەتی، مۆنۆمێنتەکان، یان سترەکچەری هاوشێوە. مەیلیان بەلای ئەوەدایە کە بەشێوەیەکی دیار دەرکەون لەناو ئەو کۆنتێکستەی تێیدا دانراون.

کاتێک وەرەقەی ڕسومات ئەپێچیتەوە بێت یان بۆ گواستنەوە بۆ هەڵگرتن لە مەخزەن، ئەوا بەشێوەیەک لولیان بدە کە ئەو دیوەی ڕەسمی لەسەر کراوە بکەوێتە لای دەرەوە.

ئەمە وا ئەکات وەرەقەکەت بە شێوەیەکی فلات بمێننەوە کاتێک ئەیانکەیتەوە بۆ دانان لەسەر مێز یان بۆ هەڵواسین بە دیوار.

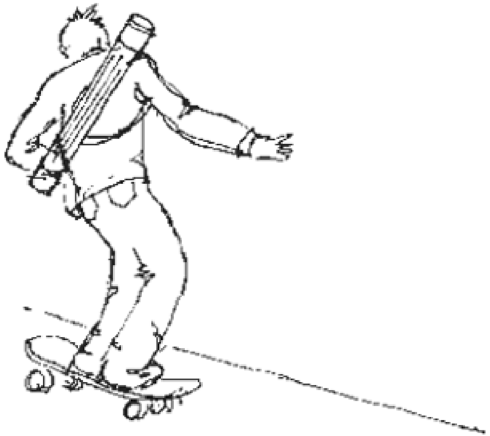

بەشێوەیەک بینا دروست بکە کە لەگەڵ خەتی بیناکانی دیکەی سەر جادە دا بێتەوە .

کاتێک بینایەک دیزاین ئەکەی لە جێگایەکی بەتاڵی شاردا، ڕووی پێشەوەی بیناکە با هاوشێوەی خەتی سەرەکی بیناکانی چواردەوری بێت مەگەر هۆکارێکی ناچارکەر هەبێت تا پێچەوانەی ئەمە بکەیت. لەوانەیە کارێکی سەرنجڕاکێش بێت وەک ئەوەی کە تەلارسازانی مۆدێرن کردیان، کاتێک بینایەکی شار لەناو سایتەکەی ئەکێشیتەوە بۆ دواوە بەمەبەستی ئەوەی جیا بکرێتەوە لە بیناکانی تر، بەڵام ژیانی شار سروشتی وەهایە کە بەندە لەسەر نزیکایەتی و دەستبەجێی و قابیلیەتی گەیشتن بە بینایەک بەپێ. کێشانەوەی بینایەک لە ڕەسیف وای لێ ئەکات کەمتر قابیلیەتی گەیشتنی هەبێت بۆ ئەو کەسانەی بەسەر ڕەسیفەکەدا تێپەڕ ئەبن، ئەمەش دەبێتە هۆی دابەزینی چالاکی ئابووری قاتی یەکەم، وە هەروەها شێوەو دیمەنی جادەکەش لاواز ئەکات.

”هەمیشە دیزاینێک بکە بە ڕەچاو کردنی لە کۆنتێکستێکی گەورەتردا، قادرمەیەک لە ژۆورێکدا، ژوورێک لە ماڵێکدا، ماڵێک لە ژینگەیەکدا، ژینگەیەک لە پلانی شارێکدا.“

- ئێلیێل سارینێن

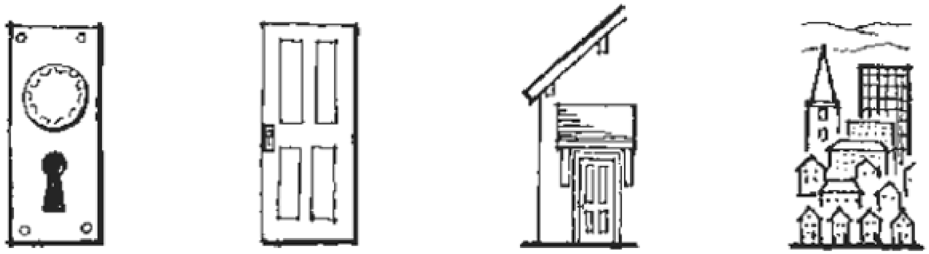

ئەو میکانیزمە سەرەکیانەی کە حکومەت ئەیانگرێتە بەر لە ڕێکخستنی دیزاینی بیناکان دا بریتین لە کۆدەکانی بینا building codes، کۆدەکانی گەیشتن accessibility codes ، یاساکانی دابەشکاری zoning laws.

یاساکانی دابەشکاری zoning laws: بایەخ ئەدەن بە پەیوەندی و چۆنیەتی گونجانی بینایەک لەگەڵ چواردەورەکەی. ئەو یاسایانە هەڵەستن بە ڕێکخستنی بەکارهێنانی بیناکان landuse (وەکو نیشتەجێ بوون، بازرگانی، پیشەسازی و هەروەها)، بەرزی، چڕی، ڕووبەری زەوی، سێتباک لە سنووری زەویەکان دا، گەراج.

کۆدەکانی بینا building codes: بایەخ ئەدەن بە چۆنیەتی ئیشکردنی یەک بینا بە تەنها، ئەو یاسایانە هەڵدەستن بە ڕێکخستنی بەشەکان و پێکهاتەکانی بینا وەکو مەتیریاڵەکان، ڕووبەری نهۆمەکان (ڕووبەرەکەی زیاد ئەکات بە کەمتر بەکارهێنانی ئەو مەتیریالانەی توانای گرگرتنیان هەیە)، بەرزایی (بەرزاییەکەی زیاد ئەکات بە کەمتر بەکارهێنانی ئەو مەتیریالانەی توانای گرگرتنیان هەیە)، بەکارهێنانی ووزە، سیستەمی پاراستن و سەلامەتی، ڕووناکی سروشتی، هەواگۆڕکێ، وە ڕەچاوکردنی لایەنی هاوشێوە.

کۆدەکانی گەیشتن accessibility codes: بایەخ ئەدەن بە بەکارهێنانی بینا بۆ ئەو کەسانەی خاوەن پێداویستی تایبەتن، ئەو یاسایانە هەڵدەستن بە ڕێکخستنی ڕامپ، قادرمە، محەجەرە، تەوالێتی تایبەتی، گەراج، بەرزی کەوەنتەرەکان و سویچ پلاکی کارەبا، وە هاوشێوەی ئەم تایبەتمەندییانە. کۆدی گەیشتنی نیشتیمانی لە ئەمەریکا ناودەبرێت بە ADA (Americans with Disabilities Act) Code قانوونی ئەمەریکییە پەککەوتەکان. زۆرینەی ویلایەتەکانیش کۆدی تایبەتی خۆیان هەیە تایبەت بە کەسانی پەککەوتە.

"مراوی" ئەو بینایەیە کە وەزیفەو مەبەستی خۆی بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ نیشان ئەدات.

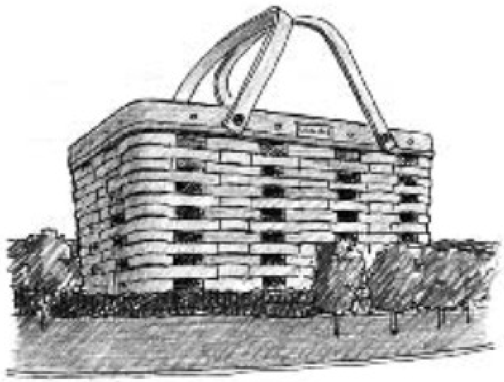

بینای Longaberger Basket Building، ئۆهایۆ - ئەمەریکا، ١٩٩٧
تەلارساز: NBBJ Architects

"سەقیفەی ڕازاوە" فۆڕمی بینایەکی تەقلیدی یە کە وەزیفەو مەبەستی خۆی لەڕێگای نیشانەو جوانکاری تەلارسازی یەوە ئەخاتە ڕوو.

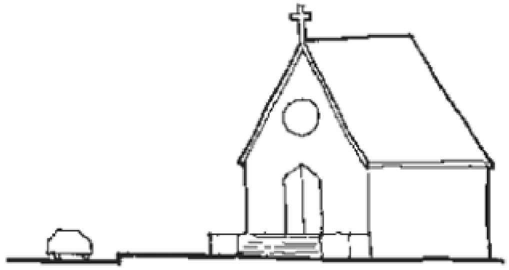

دەربڕینی مانا و مەبەست لەڕێگای ڕەمزێکی تەلارسازی یەوە

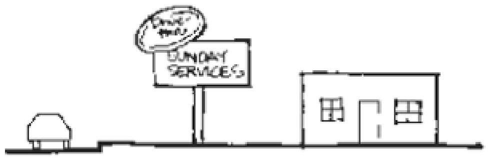

دەربڕینی مانا و مەبەست لەڕێگای هێماکانەوە

تێبینی:
هەردوو دەستەواژەی مراوی "Duck" هەروەها سەقیفەی ڕازاوە "Decorated Shed"، لەلایەن ڕۆبەرت ڤێنتوری یەوە بەکارهێنراون لە کتێبی "Learning From Las Vegas" ساڵی ١٩٧٢، هەردوو ناوەکەی لە فۆڕمی دوو بینای ڕاستی یەوە وەرگرتووە لە لاس ڤێگاس، مەبەست لە بەکارهێنانی ئەو دوو زاراوەیەش بەلای ڕۆبەرت ڤێنتوری یەوە ئەوەیە کە دوو جۆری بینا هەیە، یەکێکیان فۆڕمەکەی نیشانی ئەدات کە وەزیفەکەی چی یە (بۆ نمونە فۆڕمی مراویەکە دوکانێک بووە لە لاس ڤێگاس کە مراوی و هێلکەی مراوی فرۆشتووە، فۆڕمەکە ئەو فەعالیاتەی نیشان داوە کە لەناویدا ڕوویداوە)، فۆڕمەکە هەرخۆی ڕەمزێکە بۆ وەزیفەکەی. دووەمیان ئەو بینایەیە کە نیشانی نادات وەزیفەکەی چییە بەڵکو پێویستی بە ڕەمز و هێما هەیە تا فەعالیاتەکانی ناوی نیشان بدات. ئەمە بینای هۆتێلە، شوقەیە، یان مارکێتە؟ تەنها سەیری ساینەکە بکە.

لە هاویندا خەڵک پێویستیان بە ڕووبەرێکە کە پانیەکەی ٢٢ ئینج بێت (نزیکەی ٥٦ سم)
لە زستاندا خەڵک پێویستیان بە ڕووبەرێکە کە پانیەکەی ٢٤ ئینج بێت (نزیکەی ٦١ سم)

سنوردارکردنەکان هانی داهێنان ئەدەن

هەرگیز خەفەت مەخۆ لە سنورداری کێشەی دیزاینەکەت (سایتێکی زۆر بچووک، تۆپۆگرافیەکی نارێک، سپەیسێکی زۆر درێژ، خشتەیەک لە مەتیریاڵ کە پێیان ئاشنا نیت، داوکاری دژیەک لەلایەن خاوەنی ئیشەکەوە) لەناو ئەو سنورانەدا چارەسەرێک خۆی حەشارداوە بۆ کێشەکە.
ئایا سایتێکی مەیلانی لێژ زەحمەتە بۆ دروستکردنی بینایەکی تەقلیدی لەسەری؟ کەواتە پەیوەندیەکی ستوونی دروست بکە لە نێوان سپەیسەکان دا بە قادرمەیەکی جوان یان رامپێک یان ئێتریەمێک. ئایا دیوارێکی کۆنی ناشرین هەیە بەرامبەر بە بینایەکەت؟ کەواتە دیمەنی دیوارەکە وەها بخەرە چوارچێوەیەکەوە کە بیگۆرێت بۆ شتێکی سەرنجراکێش. داوات لێکراوە دیزاینێک بکەی لەناو سایتێک یان بینایەک یان ژوورێک کە تەسک و درێژ بووبێت؟ وا لەو پرۆپۆرشنانە بکە ببنە گەشتێکی سەرسورهێنەر بۆ ئەو کەسەی بەکاریان ئەهێنێت یان پێیان دا تێپەڕ ئەبێت.

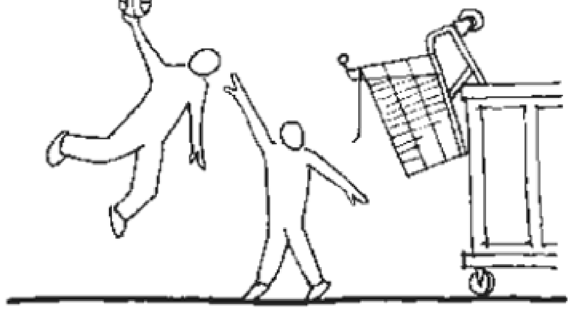

سیمبولی چینی بۆ ووشەی قەیران لە دوو کارەکتەر پێکدێت: یەکەمیان ئاماژە ئەدات بە "ترس"، دووەمیان ئاماژە ئەدات بە ''دەرفەت".

کێشەی دیزاین شتێک نیە کە تۆ بەسەری دا سەرکەویت، بەڵکو دەرفەتێکە کە دەبێ باوەشی بۆ بکەیتەوە. باشترین چارەسەرەکانی دیزاینیش نابنە هۆی نەمانی کێشەکە بە تەواوی، بۆیە کێشە وەکو حاڵەتێکی پێویستی ئەم جیهانە پەسند بکە. زۆربەی جار چارەسەرەکانی دیزاین تەنها دەبنە هۆی لەنوێ پێناسەکردنەوەی کێشەکان بەشێوەیەکی ڕوونتر.

شتێک بکە دەستەوەستان مەبە.

کاتێـک کێشـەی دیزایـن بەڕادەیـەک گەورەیـە کـە دەبێتـە مۆتەکـە، چاوەڕێ مەکـە بگەیتـە قۆناغێکی ڕوون و سادەتر پێش ئەوەی دەستبکەیت بە ڕەسم کردن. ڕەسم کردن تەنها ڕێگایـەک نیـە بـۆ باسکردنی کێشـەی دیزایـن بەڵکـو خـۆی لەخۆیدا ڕێگایەکـە بـۆ فێربوونـی زیاتر دەربارەی ئەو کێشەیەی کە تۆ هەوڵی چارەسەر کردنی ئەدەی.

ناوێکی لێ بنێ.

کاتێک کە بیرۆکەیەک، پارتیەک، یان کۆنسێپتێکت بە خەیاڵدا دێت ناوێکی لێ بنێ، "کێکی نیوە خوراو"، ”کیوبی داخوراو"، "کوتلەی شەق بوو"، "کۆبونەوەی بێگانەکان"، وە هاوشێوەی ئەو لەقەبانە یارمەتیت ئەدەن بۆ خۆتی ڕوون بکەیتەوە کە چ شتێکت دروست کردووە. لەگەڵ بەرەوپێشچوونی پرۆسەی دیزاین دا کۆنسێپتی بەهێزتر سەرهەڵئەدەن، لێگەڕێ با ناوە نوێیەکان (کۆنسێپتە نوێیەکان) بێنە پێشەوەو ناوە کۆنەکانیش (کۆنسێپتە کۆنەکان) لەبیربچنەوە و چیتر بەکاریانمەهێنە.

ئەندازیارانی تەلارسازی کەسانێکن کە بەهرەو تواناکانیان درەنگ دەرەکەوێت بۆ خەڵک.

زۆرینەی تەلارسازان ناگەنە قۆناغێکی گرینگ لەپیشەکەیان و ناوبانگ بەدەست ناهێنن تا دەوروبەری عومری ٥٠ ساڵی نەبێت.

هیچ پیشەیەکی دیکە نیە وەکو تەلارسازی کە لە پیشەگەرەکەی بخوازێت چەندین بواری جیاوازی مەعریفە کۆ بکاتەوە لەگەڵ پیشەکەی خۆیدا. تەلارساز پێویستە شارەزا بێت دەربارەی مێژوو، هونەر، کۆمەڵناسی، فیزیا، سایکۆلۆجیا، مەوادەکانی بینا، سیمبۆلۆجی، پرۆسەی سیاسی، وە چەندین بواری دیکە. وە پێویستە بینایەک دروست بکات کە بگونجێت لەگەڵ یاساو کۆدەکانی بینا، بەرگەی کەش و هەواو بومەلەرزە بگرێت، مەسعەد و سیستەمی میکانیکی هەبێت، لەگەڵ داواکاریە وەزیفەیی و سۆزدارییەکانی بەکارهێنەر بگونجێت. فێربوونی چۆنیەتی دەمجکردنی چەندین بواری جیاواز بۆ دروستکردنی یەک بەرهەم، ئەمانە کاتێکی یەکجار زۆری دەوێت لەگەڵ چەندین هەوڵ و شکست بەدرێژایی ڕێگاکە.

ئەگەر بە نیازی ئەوەی لە بواری تەلارسازی دا کار بکەیت، تا کۆتایی لەگەڵی بەردەوام بە، چونکە شایستەی ئەوەیە.

زەها حەدید

١٩٥٠ - ٢٠١٦